

ДОРОГА



1942



Гурт і табори зв'язали

„До мертвих, живих і ненароджених земляків“ — адресував Шевченко своє „Послання“, що ще й досі, після сотні років (написане 1845 р.) не втратило своєї гострої актуальності.

Реальну візію нації, як органічного цілого, пов'язаного окремими ланками вічного ланцюга: мертвих, живих і ненароджених, вичарували перед нами останні роки.

Ми були учасниками, як замкнулася ланка покоління героїв Маківки, Листопада, Крут, Базару, щоб у своєму схопленні зв'язати чергову ланку наростаючого покоління — український Пласт, який врятував для нації молодь після важких психічних наслідків програної в 20-тих роках війни. На наших очах ця ланка починає замикатися, передаючи у заповіті черговому поколінню юнацтва свій досвід, свої незавершені ще ідеали...

Після дворічної перерви знову запалали таборіві вогні молоді змни. По курінях на Соколі, у Шклі, Брюховичах, Пасічній, у Криниць, під шатрами мандрівних таборів зібралась молодь дівоча й хлоп'яча, щоб відкопати закопану перед двома роками голівешку з останньої своєї ватри.

І знову, як щорічно після 1925 року, загорілись ватри „Великої Ради“ і при них знову засіло життєрадісне юнацтво, щоб в уяві пройти той шлях, що його промостили їм їх старші брати двох попередніх поколінь.

У засіяну іскрами від ватри блакить полинули давні й нові пісні — стрілецькі, пластові, таборіві. А поміж піснями спогади „старих“ таборівіків зв'язували вузлами пригадки прожитого з сучасним.

Образ зовсім як перед роками, коли ще будувалась пластова Січ — Сокіл — і ми молоді пластуни слухали спогади наших старших братів — стрільців.

А... „коли ж догоріла ватра, опущено національний прапор і відчитано наказ по таборі на черговий день і, після якслід використаного працюовитого дня прийшов заслужений відпочинок, тоді в таборі стало чути лише кроки чергового на варті, що береже спокій від-

почиваючих і, здається, далеким відгомоном несуться ще понад верхами останні звуки пісні таборівіків:

„Ніч вже йде за верхом,
Ясне сонце давно вже зайшло.
Тихо спить, без тривоги
Тут є Бог!“...

Не можу собі уявити ідейного юнака, чи юначки, що не прагнули б знайти відповідний для енергії свого віку шлях себевияву. Юнацтву всіх народів властивий романтизм, ідейність, посвята, відданість, горіння душ. Де краще можуть вони повністю розвинути шляхетно, як не в побратимському гурті, в таборі? У тому таборі, що з душі м'яких „маминих синків“ виполіє, недоречно в житті, жалість і тугу за розманіжнюючими пестощами і робить їх твердими; що дає їм відчуття справжній смак трудів і змагань.

Старі нації, як старі люди, прагнуть до добробуту, вигоди, достатку. Молоді нації шукають по-спартанськи найкращих форм, щоб виявити свою життєву снагу, щоб закріпити своє становище у світі. На чоло їх вибиваються люди чесні і чисті, які єдино здатні творити велике діло — пірвати свої народи до вищих духових і матеріяльних чинів, переродити своїм прикладом духа своїх земляків. Ми, українці, нація молода, повна життєрадісності і творчих спроможностей. Наша молодь — одна з найздібніших у світі. Хоч у шуканні не все знаходить відповідну методу, щоб улити прагнення в чин, створити цупкі рямці, в яких нарешті замкнуться здобутки змагань багатьох поколінь...

Ми старі пластуни кидаємо клич:

„Друзі, слухайте! Через працю — до зір!“

Пластові табори, що були в недавньому минулому кузнею твердих характерів, що у розгойдані часи вчили суворої дисципліни, показували як зберігати все і всюди національну гідність і честь, і виховували ідейних борців за наше краще майбутнє, продовжують свою традицію.

„... Хто охоту має,
Хай іде з нами!!!“

(вук)



Що далі?

Вернувся я з табору. Жаль було від'їздити. Звикаєш до цієї таборової безжурності. Безжурність — бо все знаєш наперед, що на тебе чекає і знаєш, що те все неважке, приємне, веселе, а час-до-часу навіть — смачне. Правда, вранці поспав би довше, але запізнівся б на сніданок. А так сон скоро з очей змисш, на прорусі пожартуєш, забудеш, що ти хотів ще спати; скоро це й те потріпаєш, почишиш, поскладаєш і вже молитва, наказ, звіт і сніданок... І так іде далі. Трохи послухаєш, трохи попрацюєш, — не втомишся, і полуденок чи там вечеря. Не журишся нічим.

Правда, спочатку трохи дечого бракувало, з харчами було не все гаразд. Часом і харчі були, лише важко було їх довозити. Воєнний час — нелегко дістати авто, коня та інші бувають перешкоди. Але минулось. Минули й дощі. А тепер жаль було від'їздити.

Ну й роз'їхались. І що далі? Ось і питання: Що далі? Отже знати б нам, що ці наші сьогорічні табори, це була така собі спроба, після тих лихоліть, нашвидку, бо не було коли, не було ще чим чи там ким, не було як. Одно вдалось, друге недомагало не з нашої, а інколи таки й з нашої вини. У майбутньому треба краще зорганізувати цю справу.

Передусім так: табір, очевидно, відпочинковий табір, це не робота прихапцем, а робота повсякчасна, добре, докладно підготовлювана. Не лише з господарського боку, а й, з ідейно-виховного. Табір не для всіх загалом, а відпочинок лише для тих, що працюють. Здивуєтесь: працюють! Скажім: 10 літні хлопці „працюють“! Правда, вони ж учаться.

Вчитися, добра річ, передусім для себе, для власної користі. Але табір, громадська установа для тих, що визначилися на громадській роботі. Цього року не дивились, кого беруть до табору. У майбутньому буде інакше.

Табір буде для таких, що ідейно працюють продовж цілого року. Що це значить? Це значить, що про майбутніх учасників табору будемо довідуватися, що вони роблять поза шкільними обов'язками, яку спільноту творять вони для плекання тих ідей, що їх своїм змістом представляє табір молоді УЦК. Цей бо табір має свою окреслену ідею, свої вимоги, свій закон. Цей табір схоче мати в себе лише молодь, яка цю ідею визнає, вимогам відповідає, законові повинується. Цей табір не схоче щораз то інших учасників все від початку наново поучати. Він схоче, щоб його учасники — таборовики щорічно поступали вперед.

Бо яка ж це була б користь! Приймім, що цього року приїхали собі до табору різні хлопці, різні дівчата. Не знаю, чи це правда, але приймім, що якийсь там один привик лаяти інших вуличними словами, інший береться до бійки, ще інший краде, що йому під руки попаде, ще інший вередує на невіготи, ще інший ширить своїми некультурними звичками згіршення, ще інший ніччю імпровізує через сон гашення уявного вогню і т. д. і т. д. Який же то може бути відпочинок для всіх інших, які

їдуть до табору, щоб побути в приємному, веселому, культурному товаристві, щоб набратись здоров'я фізичного і морального, щоб скріпитись в ідейній життєрадості. Чи оплатилось би щорічно допускати коштом громадянства, щоб ледачі одиниці псували всім іншим настрій, всю радість з того короткотривалого, а так цілий рік нетерпеливо вичікуваного побуту серед чудес природи.

І так мало б бути рік в рік, що половина таборового часу ішла б на приучення кількох несуспільних одиниць до карності, без якої неможливе гуртове життя! Ні, це було б нерозумне, безцільне. До табору, до таборової спільноти вступ можуть мати лише докладно по ідеї, по вимогам, по юнацькому законі здисципліновані члени відповідних спільнот, що ручилися б за виховання тих майбутніх таборовиків.

До цього приготуємось і з тим рахуймося. Ці, що цього року набрали таборового духа, нехай у початому знанні поступають організовано далі пляново вперед. На місце тих, які виявили себе несуспільними одиницями, які псували дисципліну, настрій в таборі, підшукаємо інших. Їм треба пояснити, що добре, ідейно зорганізований гурт може усунути всі недомагання, поправити хиби і невіготи, подолати різні труднощі. Ідейна карність, солідарність, взаємодопомога — це велика сила.

Власне до неї треба організовано готуватись впродовж цілого року. Все, в чому в цьогорічних таборах виявились недоліки, треба на майбутнє виправити. Бракувало харчів, збирайте і ладьте їх розумно, що тільки дасться заздальгідь, пайками. Було вам скучно, мали ви неконче добрих поучників, шукайте кращих. Лише кажіть їм в час зложити кавцію безпеки, що вам в останній хвилині, не зважаючи на дане вам слово, не втечуть. Це негарно, не по юнацькому закону така несловність, але такі люди бувають і — цього року бували. Старші з вас і вже досвідні нехай самі підготовляються на поучників, булавних, впорядчиків. Тим треба чимало вчитись, щоб мати з чого інших виховувати й учити. Не повинно таке бувати, щоб до виховання молодших покликувати таких собі молодців, що їм ніколи і в гадці не було для ідеї, для послуху юнацькому законові відмовити собі, нпр., цигарки чи оп'янюючої горілочки. Ідея, що на ній має побудуватись сила цілої нації потребує свідомих носіїв, прямої лінії діл, тугого хребта, неподатливого характеру. З сезонних інструкторів, що лиш для розривки користають з табору, невелика користь нації. Виховники, хочби ці на таборний час, повинні відтак чути на собі очі своїх вихованків і почувати себе зобов'язаними представляти собою у практиці цю ідею, в ім'я якої вони виконували владу в таборі. Ідею немалу, ідею майбутнього української нації. Важке зобов'язання, але почесне, лицарське і — потрібне.

Такими повинні зберегтись і розвинутись цьогорічні булавні таборів і таких ба-

гато треба підшукати й підготувати для таборів наступного року. Треба щоб вони прибули на ці майбутні табори з готовим, добре випрацьованим, всебічно передуманим живим матеріалом для занять, що зуміли б захопити сотки молоді і повести їх за собою „І вицідять сукровату, і наллють живої, козацької тії крови, чистої, святої!“

Дрот.



Б. НИЖАНКІВСЬКИЙ.

Кров грає у жилах,
І м'язи нап'яті.
Гей, вирости крила,
І вітер крилатий!
Далінь наче тале,
Далінь мов курлице.
О, там це незнане,
Що манить і кличе!
І дужче кров грає,
І дужче б'ють крила!
І радісно знаєш:
Далінь полонила!

14. VII. 1942.

МИХАЙЛО ДЯЧЕНКО.

Іду у синю далечінь,
Привабливу, п'янку, пахучу.
Дзвенить на травах вітровінь,
Співає гай, шепочуть кручі...

Іду, і люблю так мені —
Хоч на шляху стоять руїни, —
Та у Майбутнього вогні
Вже воскресає Батьківщина.

В. СКОРУПСЬКИЙ.

* * *

Заколосились жита,
Дощем умиті пахнуть квіти.
Моя Країно золота,
Як соловейкам не радіти!
Ось сонцем граються сади,
Мов сні приманливо розкішні
Оспівані на всі лади
Пишаються лілейні вишні.
Ех, голубим блакитом стать,
Ушир і здовж тебе сприйняти!
Моя вітчизно золота,
За тебе і не жаль страждати.

ЗЕНОН О. БЕСКИД

Закурилося поле
дощовою пилюгою
і вже гай зник і гори
ген, за сірою смугою.
Поклонилося жито
(його вітер клав лавами):
„хто це сіє крізь сито?“
— перешепнулось з травами.
„Хто розвіяв нам сон цей?“ —
аж захлипало поле то...
З-за хмар глянуло сонце
і посипало золотом.

Дорогові люди

Ю. Маркович

Ліс збудився разом із своїми птахами, але в потоці ще плавала мряка й краснопера жовна, що завзято вистукувала своїм гострим свердликом на корявому дуплі збутвілої смереки.

Лушпини трісок, що падали з-під жовниного дзьоба, не летіли комить головою до зелені водограю під смерекою, але білими метеликами плавали на віялах мряки та порхали на своїх крилах за потічок і сідали одна біля однієї по кущах малини, або наткнувшись на голках ялівцю, іграли у вітрячки.

Тоді Василь сховався з поляни до потоку; за його чоботом зсипався черкіткою кораль лупака і кругленою яружкою стрибав у тихе коло водоспадного озера; жовна від цього шуму голосно скрикнула й шугнула в гущу мряки за гайлісом. Із цього Василь ще голосніше засміявся, але не оглядався за летом наляканої пташки; він легко перейшов водоспадну кручу, скинув сорочку й набираючи повні пригорщі води, насолоджувався у ранковій купелі. Потім підкинув з чола мокрі кучері, протер долонями чоло й очі та рубцем сорочки висушив обличчя.

Василь, мов олень, стрибнув на бережок, а відтіля поза крайні смереки пройшов зруб і затримався перед колибою.

— Гей, робітники! Сонце вже за млакою, а ви ще в безділлі возитесь. Сокири й пили в рух, щоб нас сонце — стояче — не заскочило. Барджувати та легінити буде час у неділю, а тепер на хліб пора заробляти!

Бадьорились при сокирах молоді руки: цок, цок, цок-цок у грубелезний пеня ялиці. А пила зубчатим вістрям в'їдалась у живі підноси ялиці, рівним: шах... шах... шарах...

Сімох робітників разом із Василем працювали на Кізішійці. Це так гору за селом люди прозвали. Кізішійка виростала горбовиною із лісової дебри. Коли вийти на Кичуру, — то ця видовжена горбатина Кізішійки, з обстриженим лісом на хребті зовсім була подібна до козиної голови, яка



п'є воду під червоним берегом у Вислоці. Пастухи, що пасуть на Кичурі свої вівці, вже давно так прозвали цю перешійку. А беріг прозвали тому червоним, що з нього опівночі з'їхав панок чвіркою коней і з усім своїм крамом на завжди заснітився під тяжкими зломами дебряного каміння. Він ще давніше їздив далекими, чужими краями, циндрив двірське добро; у добавок на самого Спаса пішов у заклади з своїм сусідом, що в білий полудень найбільш гарячого

літа залубними приїде до нього в гості. І що, не приїхав? Аж іскри сипались з-під кованих саней, а в коней під гострими підковами. Білим і твердим, як льодові кришталі, цукром вельможа цей велів висипати дорогу від свого хутора до сусідських воріт. „Тяжко тебе Бог скарає!” охнули люди, але найменша дитина з села не пішла на дорогу збирати солодкий сніг. А панка таки цієї ночі завіяло в дебрянні кручі; тому зветься червоний беріг, що панок з чортами грався. Село не мало соли до пісної картоплі, а люди розрізували один сірник на чотири частини, та на легкий хліб не пішли.

— Наш хліб у наших твердих руках. А тобі хай з вітрами солодощі розвіваються...

Василь вивів своїх побратимів за верх класти в покоси білі смереки.

— Але, як мені не будеш уважати на себе, то в тебе ялиця здоров'я відійме. Та навіть йорданська вода сили тобі не поверне. А маєш очі, то пильнуйся, як підкружена свічка паде. Ге, думаєш, що з вітром? Де тобі той вітер у такій гушті, що й сонця не видно з-поміж цих велетнів...

— Не любив сваритися Василь, ані викрикувати при сокирі, але слухняність перша основа лісового діла та безпеки робітників.

— Або ти вже забув, як Степан Землянів окалічив? Що й до сьогодні на миліці ходить. Такого бучка він сокирою підкресав, що на плечах нема з чим до села вертатися. Але бучок на нього заповзівся. На грісоцці, як сірникове деревенце, стояв ще бучок, і Степан хотів його вершком до толоки звалити. Та бучок перехилився на Степана, а коли Сте-

пан скочив за пеньок і з того боку напер на дерево, бучок — наче його якась дивна сила відвертала, знову почав хилитися на Степана. Добру годину танцював бідолаха довкола бучка, але коли побачив, що не жарт, хотів утекти за грубу смереку. І вже він був однією ногою за пеньком, як раптом вершок бука, ніби добрим багатом, свиснув Степана по під коліно, і його нога зломилася на двоє. На руках треба було його нести до села. А вітру ані стільки не було в лісі, що за макове зерно.

— Василю, а ви, як були за морем на роботах, то теж не одне там бачили? — запитав один дроворуб.

— Бачив, не бачив, але тепер робота. При ватрі буде час.

Пили голосно варчали на твердих суках, падали одна біля однієї важкі колоди смерік. Легко здіймалась кора, а ципини порядкували зруб.

При роботі час утікає. Про їду теж забувається. Хіба, що тебе конар зачепить, як не слухаєшся Василевих пересторог...

— А котрий сьогодні куховарить? Час до села по жентицю бігти. Ти, Юрку? То принесеш мені пильник з хати, бо треба пилу зазубити. А ви, діти, теж кінчіть та хворосту назбирайте. Я ще смереки на ранок визначу під клин. А ти Петре, намасти собі скалічений палець добре живицею, то до ранку задирка присохне що й сліду не буде. Живиця гоїть і кров спиняє. Ходи сюди, бачиш — чиста, як сльоза; набери лезом сокири та на палець.

Здовж потоку лежали білі, оброблені трами, а далі був ще чорний бір. На краєчку цієї гущі дроворуби вигородили собі з конарів зрубаних ялиць простору колибу, а перед входом до середини горіла ватра, — картоплю пекли та й щоб уночі комарі не кусали сплячих на чатинняній постилці. До села недалеко від зрубу, але як проспирхав в лісі, роса прохолодить твої м'язи, що продовж дня змагалися з грубими клецами, то й вівсяний краєць, хоч би найчерствіший, краще смакує, як паска, або хліб до ножа.

Село вже потонуло в чорну габу ночі. Тіні блукали ще, але тільки при ватрі. І великий віз стоїть посеред неба.

— Який вогонь красний... Лиже патики та пахощі сіє...

— Що просто до зір стріляє...

— А ви, Василю, довго були за морем? Та люди кажуть, що кам'яницю там свою залишили...

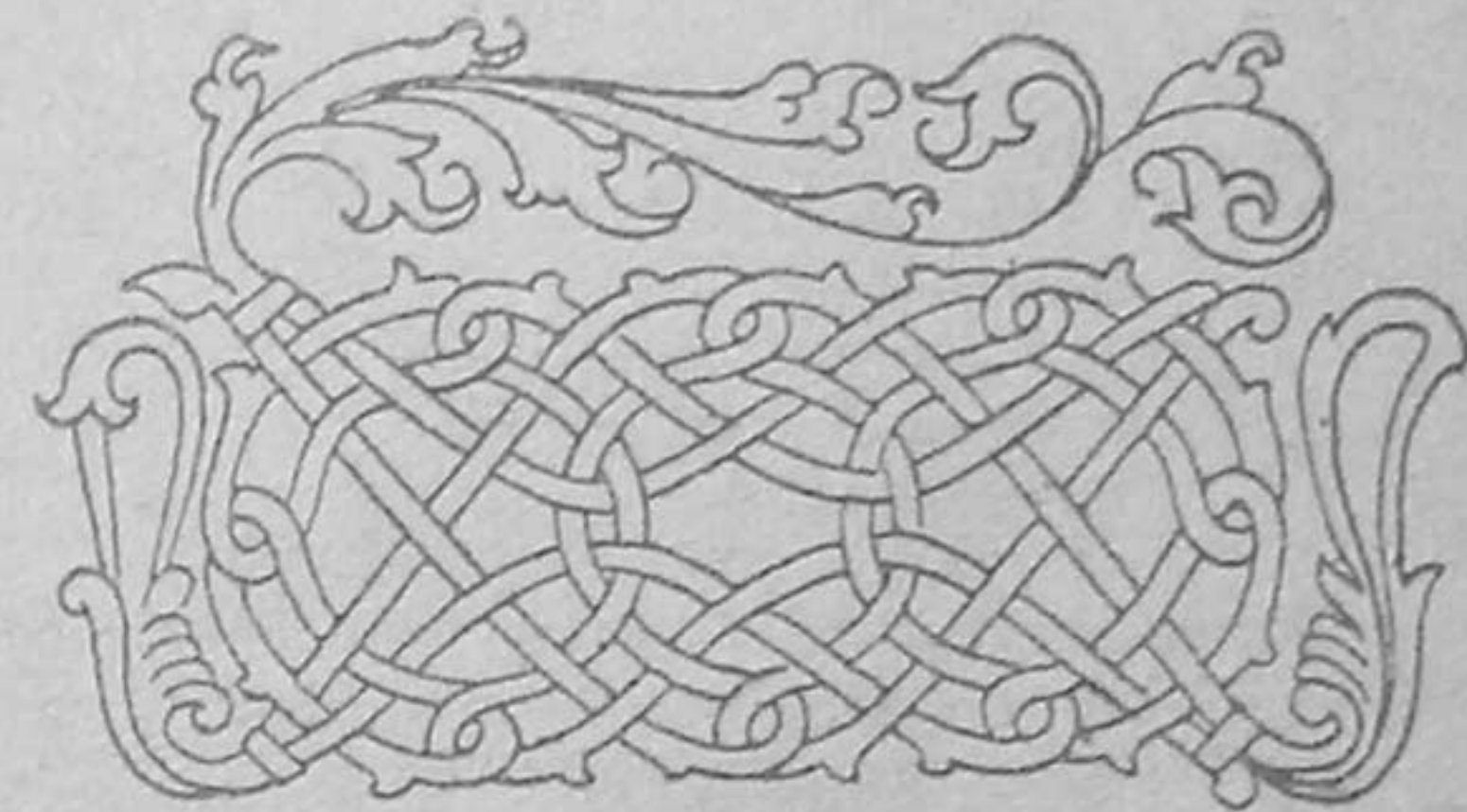
— Що ти можеш знати, коли ти ще світу далеко не бачив. Василь лежав очима до неба, руки підклав під

голову й слухав, що оповідають дроворуби. По хвилині сів, патином згорнув хащ на ватрі й почав оповідати:

— Перед двадцятьма роками нуджа вигнала мене та інших газдів із наших зелених гір за далеке море. Тяжке там спочатку було життя. Але ми, звичні змалку до твердої роботи, працюючи при будові залізниці крізь віковічні ліси, шанували важко зароблений гріш і біди великої не знали. Єдина найбільша біда була та, що хоч там жити було не погане, одначе чужа земля, далека нелюба для нашого народу. То були й такі, що з великої туги за рідною хатою — що заробив продовж тижня в лісах, у неділю все пішло з горілкою, — бідолахи хотіли своє горе втопити в чарці. Але це нічого не помагало, навпаки, ще гірше дерло серце і ще виразніше виринали в уяві рідні гори, своя церківця. І сонце, і небо там чуже. Я зразу про все забував у праці, я думав, що така треба буде назавжди лишитися у цій далекій землі. Рівно з моїм багатством росла й у мене дивна якась, притаєна жалібливість. За ошаджені гроші купив я собі гарну хату та думав закинути діло дроворуба. Ще до того я женився і Господь дав нам сина. То й ми собі з жінкою думаємо: Навіщо ж нам багатства, коли від цього людина нидіє, нудить світом, банує та руки в неї ледащіють. Що дає панство, як те все чуже, холодне, далеке, байдуже. „Не будемо поневірятись, — кажу до дружини, — по чужині, коли маємо свою батьківщину. А й дитина не буде чужиною виховуватися”. Вертаємося до своїх гір! Жінка від цих моїх слів розплакалася з радості. Так і бачите, вернувшись, я докупив кусок землі, перебудував стару хижу, та спокійно, бо безжурно газдюю. А нема на сіль, то йду з вами в ліс, він нас годує. Я ще знав одного залізничника, що вже постарівся, та веліли йому йти на спочинок. Він усе своє життя працював при накручуванні рейок. При цій праці міг він день і ніч стояти і жив би помалу. Але, коли відїхав у тихі сторони, щоб на старість спочинку заживати, із першої днини звалився в постіль і не було ліків, щоб його з хвороби підняти. Був би сердега пропав, але найшовся добрий лікар та й каже: „Вертайся чоловіче на старе своє місце, бо там твоє життя. І дійсно, коли дідок перенісся в околицю, де далі попри його очі мчали поїзди, голосно вистукували на залізних рейках колеса, свистіла машина, залізничник видужав і не одне ще добре діло зробив. А ви думаєте, що мені не допомогли наші гори? Я теж

ледве вже ногами плентав, як вернувся з далекого світу. Але коли пішов у ліс, побалакав із ними, пташиного співу послухав і вітру, приглянувся в дзеркало потоку Вислока, то бачу в цьому дзеркалі, що я ще дужий до праці. Мої руки не одну смереку ще до ладу приведуть. Кохана наша рідна земля... Спіть уже діти, з сонцем треба підвестись до праці.

На ватрі вогонь пригасав, десь у чагарнику збудився цвіркун і наструював свої гуслі. А зорі над смереками перешіптувалися, молошна дорога опоясувала небозвід. Пугач погнався в дебрі... Над рідною землею підводився ясний місяць - молодик.



С Л О В О О П О Л К У І Г О Р Е В І

ПЕРЕСПІВ
О. КОВАЛЕНКА - РОМАНКІВСЬКОГО

VI.

- Другого дня, дуже рано* 32
Про світання сповідають
Криваві зірки;
З моря ідуть хмари чорні,
Щоб закрити чотири сонця
А у їх трепещуть
Сині блискавки.
- Великому бути грому* 33
З великого Дону!
Іти дощу стріловому!
Отут списи проломити 34
Об шоломи половецькі,
Отут шаблі пощербити, —
Коло Дону великого,
Над Каялою рікою.
О Руськая земле 35
Вже ти за горою!
- Ось із моря вітри буйні,* 36
Онуки Стрибожі,
На Ігоря віють стріли
Хмарами ворожі.
- Земля гуде, ріки* 37
Мутно протікають,
Пили поля криють,
Стяги промовляють.
А половці з моря й з Дону, —
З усіх боків насувають,
Полки Руські обступають 38
І, бісові діти, криком
Поля огласили,
А Русичі хоробрі
Степ червоними щитами
Перегородили.

30
 Ти, Буй-Туре Всеволоде,
 Стоїш на сторожі
 Й на полки ворожі
 Прискаєш стрілами,
 Гримши об шоломи
 Із криці мечами.
 Куди, Туре, ти проскочеш,
 Золотим шоломом
 Де ти заблискочеш,
 Лежать глави половецькі
 Погані горою
 І шоломи аварські,
 Посічені, потрощені,
 Буй-Туре, тобою.

31
 Та які ж то дорогії
 Того, браття, рани,
 Хто покинув життя, шани,
 Чернігів коханий
 І золотий престол отчий,
 І любов дружину, —
 Її ласки і привіти,
 Красну Глібовну покинув!.

32
 Були віки Троянові
 Й віки Ярослава,
 Були полки Олегові,
 Сина Святослава.
 Той бо Олег мечем добре
 Крамолу кував,
 Стрілами землю засівав:
 Було, ступить в Тмуторокані
 Він у стремінь золотий,
 Той дзвін чує вже Великий
 Ярослав старий,
 Й Володимир Всеволодів
 Дзвін той добре знає
 І в Чернігові що-ранку
 Вуха затикає.

33
 На останній суд Бориса,
 Сина В'ячеслава,
 Привела і покарала,
 Кривавая слава
 І послала зеленую
 Постіль — наполому
 За обиду Олегові,
 Князю молодому.
 Святополк з тії ж Каяли
 На коні швидкій, —
 Між Угорські виноходці
 Узав батька до святої
 В Києві Софії.
 За Олега Гориславця,
 Отоді, в ті годи,
 Сіялися й виростали
 На Русі незгоди:
 Тоді життя Даждьбожого
 Онука губилось,
 В колотнечах княжих людське
 Життя скоротилось.
 Тоді рідко в землі Руській
 Орачі гукали,
 Тільки, трупи паюючи
 Ворони кричали.
 А галки вже по-своєму
 Речі розмовляють,
 І як коли поїсти
 Полетіть бажаять.

34
 Гей, було то у ті бої
 І з тими полками!..
 А про бій такий не чув ще
 Ніхто поміж вами:
 Од світання до смеркання,
 З вечора до ранку
 Летять стріли гартовані,
 Летять без устанку,
 Гремлять шаблі об шоломи
 Списів тріщать криця
 Кругом — землі половецькі
 І степ — чужаниця.

35
 Старовинна приповідка: „В здоровому тілі здорова душа“ ніколи не стратить на своїй життєвій правді.

36
 Життя доводить, що коли людина, чи тварина, переносить усі щоденні, сірі інколи й важкі труднощі та невгоди, якщо ці невгоди, не переходять поза межі фізичної спроможності істоти — тоді вона стає відпірна на спеки, на морози, на бурі, на всі важкі труднощі. І навпаки: людина, тварина, рослина вирощена у вигідних, делікатних умовах, у сальонах, кімнатах, у теплиці, — не витримає ніяких життєвих невигід, труднощів, ні важких фізичних, ні душевних переживань. Організм живої істоти, як машина: тільки виконуючи свої функції, серед усяких умов життя, набирає витривалості, відпорності, гнучкості, сили, гармонії, гарту. І навпаки: як організм нечинний, або чинний виключно у вигідних умовах, то він слабне, хирлявіє, розкладається, як нечинна машина — ржавіє.

37
 Найкращі приклади маємо з історії. Як нарід попадає в неволю другого народу, то, щоби знищити поневолений нарід, між іншими засобами є ще й цей: розніжити його фізично.

38
 Коли тиран Аристоклем здобув старовинну Куму, тоді він, щоби підкосити силу куманців, поширив при допомозі законів у цій країні великі вигоди життя, ніжність тіла. Синів, що походили зі знатних родів, виховувалося так, що крім чепурності та м'яких вигод тіла вони більше нічого не знали. Вони могли вчитись танців, гри на флейті. Але Аристоклем видав наказ, що вчителями їх могли бути тільки жінки та й то гарні. Цирульники — й ті в Кумі були жінки. Ці жінки ходили з тими молодцями на прохідки, наставляючи їм своє рам'я й тримаючи над ними парасолою, щоб сонце не зашмарило ніжного личка молодця. Як заповідали військову збірку, то додавали: „як не буде дощу!“ Таким чином ослаблена Кума впала під напором Капуї.

39
 У давній Сибаріс, що існувала ще на 500 років пер. Хр., було так же розпещенне населення як і в Кумі. Жінку-сибаритку запрошували на якесь прийняття, цілий рік наперед, бо стільки часу мусіла вона витратити на те, щоби якось причепуритись. Ге-

рої, що на полі бою здобули славу для батьківщини, йшли в забуття; але куховари, що винайшли якісь нові ласощі й лакомки, добивались почестей і нагород. Дійшло було до того, що ковалів та півнів, що до сходу сонця будили зі сну, сибарити прогнали в далекі, глухі села. Рідко бо траплялось сибаритові бачити схід сонця. Один сибарит, побачивши селян, як вони важко працювали в полі, зімлів. Інший сибарит пішов у Спарту й, побачивши там тверде та шорстке життя спартанців, сказав: тепер уже не дивуюсь, чому це спартанці так легковажають собі смерть! Бо ж вони не можуть жалкувати за таким життям!“ Але Спарта, — каже історик, — на багато пережила Сибаріс.

П'ятнадцять тисяч загартованих і відважних локрійців побиває сто тисяч розніжнених багатством і зарозумілих кротонців, які внаслідок фортуни втратили почуття дисципліни. І тоді переможені кротонці просять Пітагора, щоби їх у нещасті напугав. І він їх спитав: „Де ваш військовий лад? Де дисципліна? Чому не беретесь за працю? Де відвага? Де любов до батьківщини, що єдина може дати нам легковаження смерті? Де повага громадських зборів?“ А до молоді так промовив: „Ви надія батьківщини! Чи знаєте, чого вимагає від вас батьківщина? Пошани до старих, а зокрема до ваших батьків. Чеснота людини є у тому, щоби уміти наказувати; а чеснота громадянина, щоби уміти наказувати й слухати... Джерелом же всіх чеснот є гарт. Гарт надхне любов'ю до праці, а любов до праці дасть вам потрібну відвагу обезцінювати всі небезпеки... Рабами є ті люди, що не мають ніяких чеснот. А тим, що є чесні, боги обіцяють певну перемогу“. І після такого перевиховання кротонці перемогли розпещених та збабілих сибаритів.

У самнітів уже замолоду матері при звичаювали своїх синів, до найважчих робіт у полі. Їх молоді сини, легко одягнені, жили влітку у полі, працюючи, чи випасаючи худобу, — так, що було важко відрізнити їх від невільників. Коли ж самнітка не могла гартувати сина працею у полі, тоді казала йому носити дрова з ліса до хати. Молодь мусіла гартуватись у праці, щоби була витривала в житті.

Великий швейцарський соціолог Вільфредо Парето, оповідаючи про те, як то в Спарті молоді хлопці, щоб привикати до бою, бичували себе, каже: „Країна, де матері вирікались синів, що втікли з поля бою, або вирітувались єдині тоді, коли їх друзі згинували, де чоловіки вели життя незвичайно тверде, — мусіла мати юнаків, які шукали терпіння, що відповідали їх рокам“.

Бо нема жадного випадку в історії, щоб народ, який не призвичаював свою молодь до труднощів життя, не загартував її, — міг мати за певнене і своє самостійне, славне політичне буття.

Погляньмо ще на ті селянські, хліборобські роди, що, загартовані у щоденній праці у полі, висунули з поміж себе великих полководців та володарів.

Прадіди славного італійського роду полководців і володарів Сфорца (їх властиве прізвище було Аттендолі, але першого лицаря з цього роду Муція прозвали „Сфорца“, що дослівно означає: бере силою, силує), вели життя незвичайно просте. Походить цей рід із місцевости Котіньюля, округи Романьї. У домі їх, і в домі Муція „залі й кімнати не були прибрані араццями, але щитами та панцирями; величезні ліжка, що в них спали, принагідно озброєні батьки, були без покривал; а всі воїни були таї зайняті стороженням і чуванням, що на ніяку їжу не звертали уваги, і їли те, що без ніякого мистецтва, випадково й при малім видатку зварили й подали муляти, чи малі хлопчиська“. Ось так жили прадіди славного Франческа Сфорца, що був сином Муція; другого — Льодовіко Сфорца, названого Моро, володаря міста Міляно; і третьої — володарки й лицарки Катарини Сфорца. А й сам згаданий Муціо, син землі, що виріс на ній, сам її оброблюючи, почав свою славу лицаря дуже просто. Влітку 1382 р. він сапав у полі. Дорогою надійшов відділ війська пана Больдріна з Панікале. Ці вояки стали намовляти його, щоб ішов з ними в життя пригод, ризика, слави, здобичі. Муціо хвилинку подумав і сказав: „Кину оцю мотику на дуба і як вона зачепиться на йому, то йду з вами, а як упаде на землю, то лишуюсь працювати на землі моїх прадідів“. Мотика зачепилась на дубі, й Муціо пішов із відділом війська. По короткому часі служби, він організує вже свій відділ війська, якому й дав свою присягу: „Ніколи не повертатись плечима до чужинців“. Від малих літ, призвичаївшись до труду, до фізичної праці, його організм був за-

гартований, а тим самим і дух був здатний на всі зусилля, на ризиковні й повні небезпек пригоди й подвиги.

Врешті, не мусимо шукати в чужих історіях прикладів, бо й у нашій історії маємо їх стільки, що й чужим можна б показати. Візьмімо наше Запорожжя, Січ. Це ж була правдива школа відважних, одчайдушних, запеклих лицарів, для яких ніяка небезпека не існувала, які так, як старі римляни з числом противника не рахувались. Мали вони сильного та дужого духа, що корінився в тілі — здоровому, черствому, загартованому серед степу, на порогах та островах Дніпра, на чайках по Чорному Морі. У ті часи Січ була єдина правдива школа лицарів на сході Європи: туди йшла, там гартувалась і наша шляхта — наші гетьмани, та й узагалі уся наша тих часів провідна верства. Туди йшли і чужинці з заходу, як славний Кривоніс, щоб там гартувати тіло й духа. Коли читаємо велику історію України М. Грушевського або приступніші і живо написані історії України М. Аркаса, А. Кащенко, перед нашими очима пересувається цей твердий, загартований, величний світ нашої України.

А як згадаємо роки наших вільних змагань 1917—1921 р. то, перейшовши в пам'яті вершину нашої кривавої боротьби 1919/20 рік (червона і біла Москва, Варшава, Букарешт, за якими стояли Лондон, Париж, Вашингтон, а всередині тиф, брак набоїв, лікарських засобів, і з усіх сторін замкнені) — зрозуміємо одне: тільки армія, що переважно складалась із загартованих працею на землі синів могла витримати той повний перемог і невдач апокаліптичний рік.

Лише сила духа в загартованому тілі додала витривалости полковникові Петрові Дяченкові, коли він, у літку 1920 р. в бою під Галичем із большевиками важко ранений у стегно відламком шрапнеля, із розгартаною ногою, лежучи на ношах з придуреним болем, до темного вечора керував боєм.

Із великих політичних мужів Європи ХІХ століття згадаймо залізного канцлера князя Оттона Бісмарка, того, що все волів, щоб його більше боялись, ніж шанували, той що казав, що добрі коні гинуть у зброї. Був він незвичайної сили й гарту духа та незломної волі. Не в одну воєнну кампанію, творючи потугу Німеччини, у сірій і простій шинелі, з'ївши шматок сухого хліба з салом і запивши ковтком коньяку, — спав на полі бою у борозні.

Як окрема людина — так і нація: чим більше загартована, витривала, то міцніша охоплює її карність і дисципліна, більше здатна до великих посвят, до героїства. Сьогодні — Америка Франкліна Рузвелта, Англія Вінстона Черчіля — надто по вибуху між ними й Ніппоном війни! — нагадують нам вигідних і ситих та багатих кротонів і сибаритів: мають гроші, платять іншим і ті за них б'ються. Коли ж приходить черга уже на них битись, (напр. з Ніппоном!) тоді вони не витримують, зледачівши, розпестившись у надмірному багатстві й вигодах.

Пригадується нам давня Венеція. У своїх початках, коли ще була мала, незнана й бідна, в боротьбі за своє існування, серед ризику й невгод, інколи таки в себе в хаті zagrożена, на своїх „лягунах“, — тоді була загартована, витривала, міцна, з року на рік росла її сила, потуга, багатство. Вершок її сили, блиску, багатства — це шістнадцяте століття. Потім, непомітно з блиском і багатством вкрадається у політичне, суспільне життя, у звичай, у мистецтво й літературу розпещенність, ледарство, охлялість, сибаритистична вигода й приходить сутінок Венеції. Під ударом Наполеона Венеція доходить до краю. І нащадок колишніх, грізних дожів — Льодовіко Манін (1750—1810) в останній вечір самостійности Республіки Венеції сказав на венеційським діалекті ці історичні слова: „Sta note no semo sicuri de dormir nel nostro leto“, тобто, дослівно: „Цієї ночі ми є певні, що спатимемо в нашій ліжку“. А на другий день, 12 травня 1797 р. Республіка Венеція перестала існувати.

Праця, фізичний труд — у полі, при господарстві, при громадських роботах — гартує наше тіло: воно стає звичним і витривалим до всяких зусиль, воно діє гармонійно з духом. Гарт тіла впливає на рівновагу духа й на його витривалість у всіх і всяких хвилинах життя. Людина, загартована у фізичній праці, набирає й сили характеру. І звичайно, як це в житті зауважуємо, люди здорові й тверді тілом мають сильні й непохитні характери: на них важче завестись, ніж на характерах людей кволих і хирлявих тілом, бо й дух їх такий.

Здорова одиниця, здорова родина, — а з ними здорова, витривала, загартована на всі хуртовини життя й уся нація!

Михайло Острроверха.

Голубе озеро

(пам'яті М. Хвильового *)

І пригадується без'язикий Сава, і тоді тихе голубе озеро лебедіє, а мій хорт кладеться у завороженому місяцем комиші і лякає диких курочок. А надімною пролітають вогненнопері вальдшнепи, та я тримаю рушницю на поготові і не стріляю, бо зачарований. Отак собі стою і вдихаю голубу прохолоду.

А ще пригадується мені Абракадабра, і я тремчу від напруження.

Я знову, як і торік, приблукав у ці зелені хащі на полювання, бо як зближається осінь і запахне яблуками та чеберцем, я беру рушницю і свого вірного хорта і мандрую у цей фантастичний куток моєї заозерної батьківщини.

І знову:

О сінь.

Синя поліська ніч і старий забутий млин мого Сави (срібний у місячних блисках).

І знову: нерозшифрована таємниця голубого озера і єдиний звук: Абракадабра.

І тоді моє серце розламується на криваві промінчики горя і я слухаю крик тиші, а довкола —

осінь —

ніч —

місяць...

Перекидаючись через розритий бур'янами беріг, срібний рівчак котиться мимо забутого млина, шумить між лапастими вербами і б'ється у заросля пліснявою водяне колесо.

У диких комишах, що шовковою стіною рясніють на озері, розповідають, живуть русалки та їх волохатий батько водяник з такими синіми очима, як оця оксамитна поліська ніч.

А ще у розколеному блискавицею комині млина живе стара сова Хвекла. Це така собі окаста сова, з довгими бровами і кудим, мов одрубаним дзьобом.

Вночі, коли на озері купається блідолиций місяць, а русалки розплітають чорні коси і чешуть сиву бороду водяникові, замурзана Хвекла вилазить із комина і, струхнувши коротке пір'я блимає очима, як маяк на березі темної ночі. Озирається і починає хорового стогнати: Гой, гой, гой!!!

Русалки стають кільцем довкола водяника за руки і під сумну хвеклину пісню починається танець тіней.

І тоді раптом на комишах дзвенять срібні роси, десь спросоння лебедить бекас, а на луках зарипить, як немазане колесо, деркач.

Саме в цей час я тихо зсуваюсь з копиці отави та крадусь до замріяного забутого млина.

Іду, а за мною волочиться моя невідступна приятелька тінь, така темнозелена, як жабуриччя.

Іду, а чоботи підо мною лячним шепотом гомонять і наволікають на мою душу наївний страх. В цю мить дмухнув північний вітер, заколисав гілку верби і з нею мікроскопічними зорями заметелились мені під ноги отакі собі жучки — ліхтарики. Я піймав одного і розглядаю, а він вогненным мікроном котиться по земляній долоні, губить фосфоричні іскорки і згасає у рощелинах моїх пальців.

Розглядаю жучка, а сам як тятива напнята дрижу, і серце бентежно вібрає в грудях.

І саме тоді я намагаю на своєму плечі холодну сталь дубельтівки, це надає мені сил і я тікаю від своєї власної тіні, що ось-ось вхопить мене за ноги і потягне під величезний барабан водяного колеса.

І тут зразу, крім одноманітного шматуючого душу Хвеклиного стогону, мені в ухо лізе тихе, тихе, як крізь сон жаб'яче кумкання. І це чомусь нагадує мені фантастичну казку про зачаровану княжну і я напружую зір і, хоробро тримаючись за рушницю, ступаю у місячну воду озера.

І враз русалки перестають танцювати і разом з водяником зникають, як сірий туман. Та я все таки одну з них встигаю піймати за довгу зелену косу і, перевівши дух, тягну до себе. А вона пручається і квакає, як саксофон. Та я сильніший і раптом смикаю її до себе і з розгону сідаю на гнилий пені вільхи. В руках у мене горить і сміється зачарована місяцем жовта болотяна лілея. Я цілую її, вона пахне піскарями і пуголовками.

Та це мене зовсім не заспокоює. Я піднімаю голову в небо і мій погляд блукає між планет у космічному оркестрі. І я тоді кидаю жовту лілею

у молочну воду і топчу її підбиткою чобота, бо вона, як кажуть у народі, приносить розлуку і п'янить серце тихою сповіддю буремної юности.

Окрилений спогадами, я встаю з гнилого пня вільхи і, намацуючи пружинясті купини йду до грачастих дверей млина. Хвекла помічає мене, перестає стогнати і розглядає прожекторами своїх очей. Я не лякаю її, і вона сидить смирно, і крізь парасолясту тінь верби цікавиться моєю персоною. Та я не звертаю на неї уваги, а підходжу до забризканих місяцем дверей і грюкаю прикладом. Тоді у млині заливчасто гавкає мій хорт, будить Саву, і в північній тиші за дверима я чую звучне скрепіння тапчана, шаркотять кроки. Двері риплять, вискакує мій хорт, ковзається біля ніг і показується патлата, посипана сріблом місяця голова Сави. Він крекче і вигукує:

— Абракадабра!

— Це єдине слово, яке вимовляє обез'язичений війною Сава. Він завжди, коли б я не прийшов (чи то зелена весна, чи жовта осінь) вітає мене. Це його музичний талісман.

— Абракадабра!

Я плескаю крилате плече і лелію колючу щетинисту щоку, а по ній, у місячному блиску, котиться мерехтяча сльоза. Це шарпає мою свідомість і я заходячи в кромешні апартаменти забутого млина пригадую одинокую дочку Сави, що її, як у наїв фантастичній легенді, русалки затягнули на дно голубого озера. Безталанний батько називав утопленцю по своєму

— Абракадабра!

І тепер коли я чую це слово (в уяві озеро і самітний порожній човен), моє серце розламується на криваві промінчики горя, бо любив я над своє життя синьооку Абракадабру Полісся.

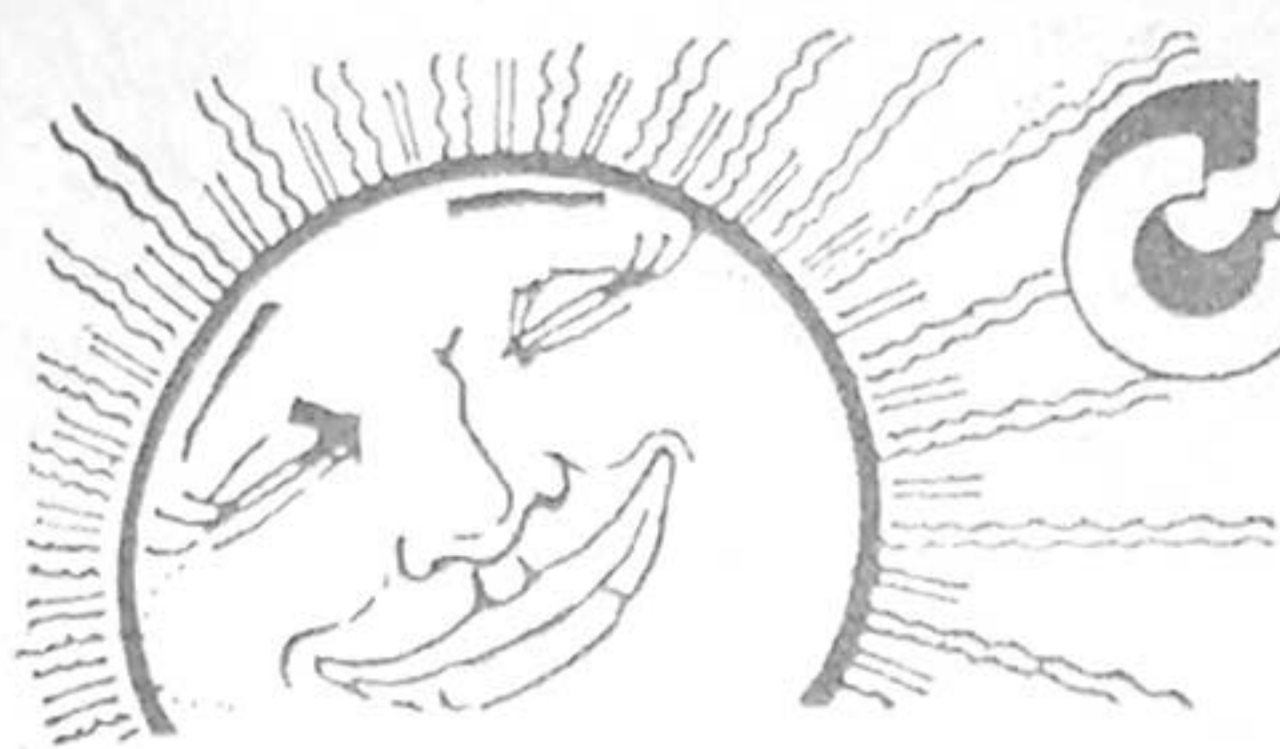
І пригадується без'язикий Сава і тоді тихе голубе озеро лебедіє, а мій хорт кладеться у заворожені місяцем комиші і дики курочки шелестять крилами, а вогненнопері вальдшнепи пролітають у невідому казкову даль.

Стою зачарований. А в уяві синя ніч і золотоволоса Абракадабра на дні голубого озера. І тоді моє серце розламується на криваві промінчики.

Гр. Стеценко.

* Хоч у автора багато ремінісценцій з М. Хвильового, проте не можна заперечувати, що автор приклав багато зусиль, щоб цікаво змонтувати цей нарис.

Редакція.



СОНЦЕ І РАДІСТЬ.

Табір новиків у Брюховичах

(Фоторепортаж зі світлинами Ю. Тисовського)

Хіба ж можна прозою описати те, що наповнює нас радістю. 50 дітей з'єдналося в одну таборову сім'ю. Роз'їхалися до дому, вже не як діти, а малі громадяни, свідомі того, що життя не жарти, не казки.

Хай заговорить про це щасливе буття пісня Бориса Кудрика:

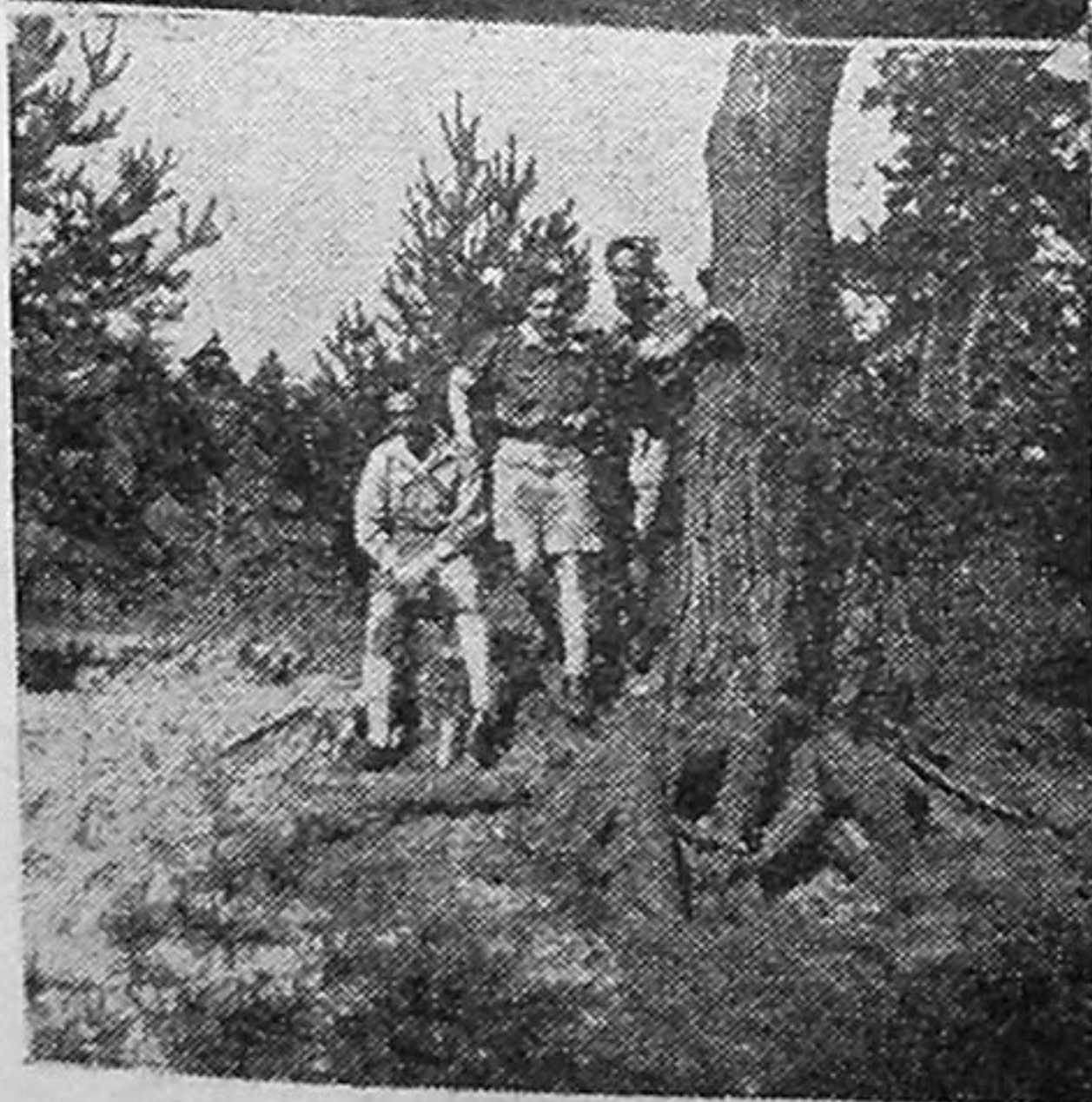
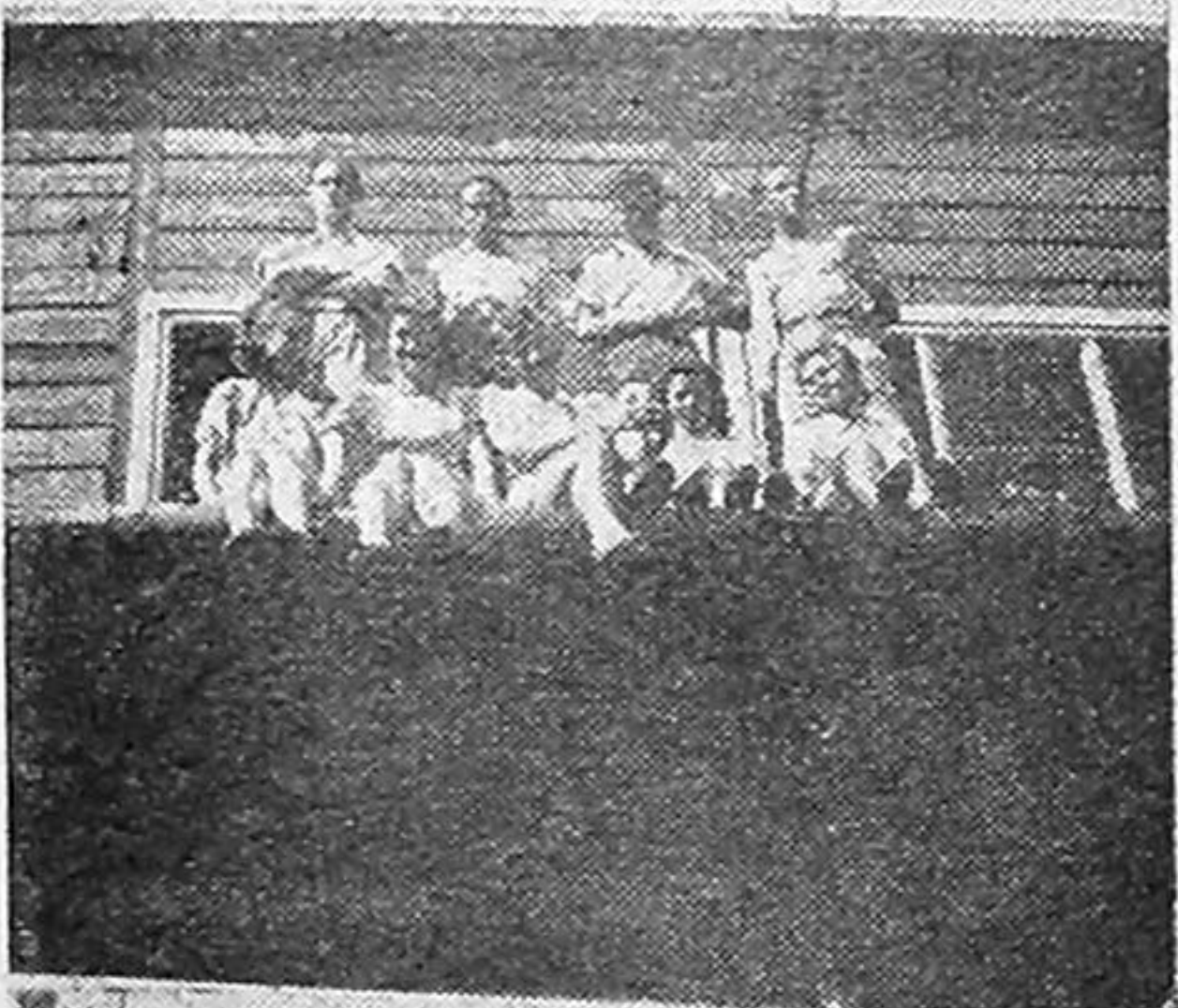
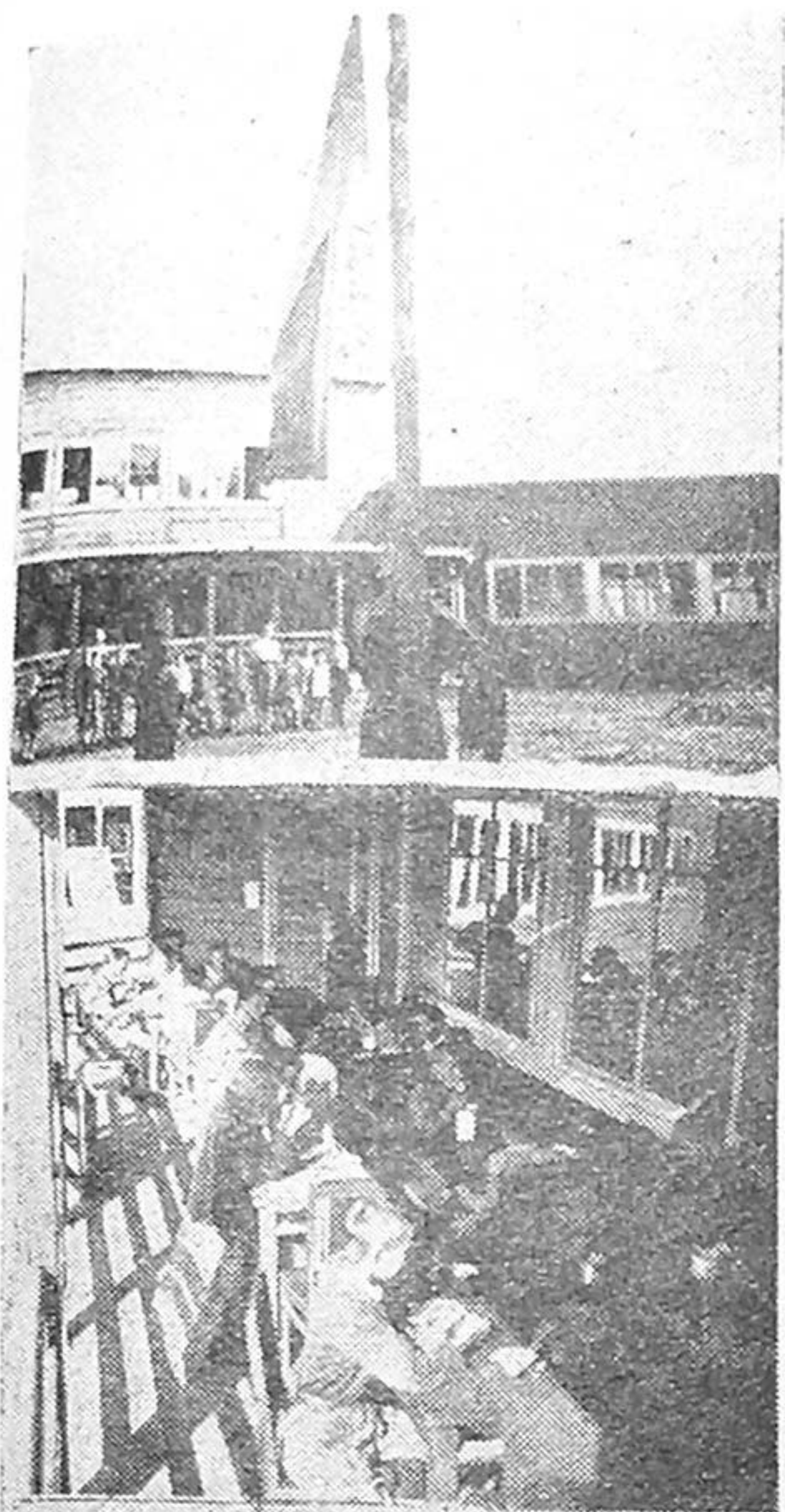
— Чи чуєте дівчорі стрійний, веселий хор?
То в брюховицькім борі розклався наш табір.
На лоні гарної природи,
Чи в час дощу, чи в час погоди,
Не мовкнуть наші пісні —
Дзвінки, погідні та ясні!
У гуртовій забаві, чи теж під ватри шум
Ми все веселі, жваві, не знаєм, що є сум!

— — — — —
Хто з вас бажа віджити, до нас лиш прибувай,
Природу вчись любити, і нарід свій і край.

Булавні не забудуть маленьких розмірних облич у сяйві стрілецької ватри. „Там повно сили й віри незломної“. Сонце в тих душах й радісний поклик до щастя, слави і свободи.

С В І Т Л И Н И:

1. Зелений палац табору,
2. Ранній прорух,
3. Здоровий, холодний потічок,
4. Карна дволава раннього звіту,
5. Обозний звітує командантові,
6. Будуємо ватру,
7. На лоні природи (три булавні),
8. Булава на терасі,
9. Аж трясуться вуха (таборова їдальня),
10. Прапор вгору!





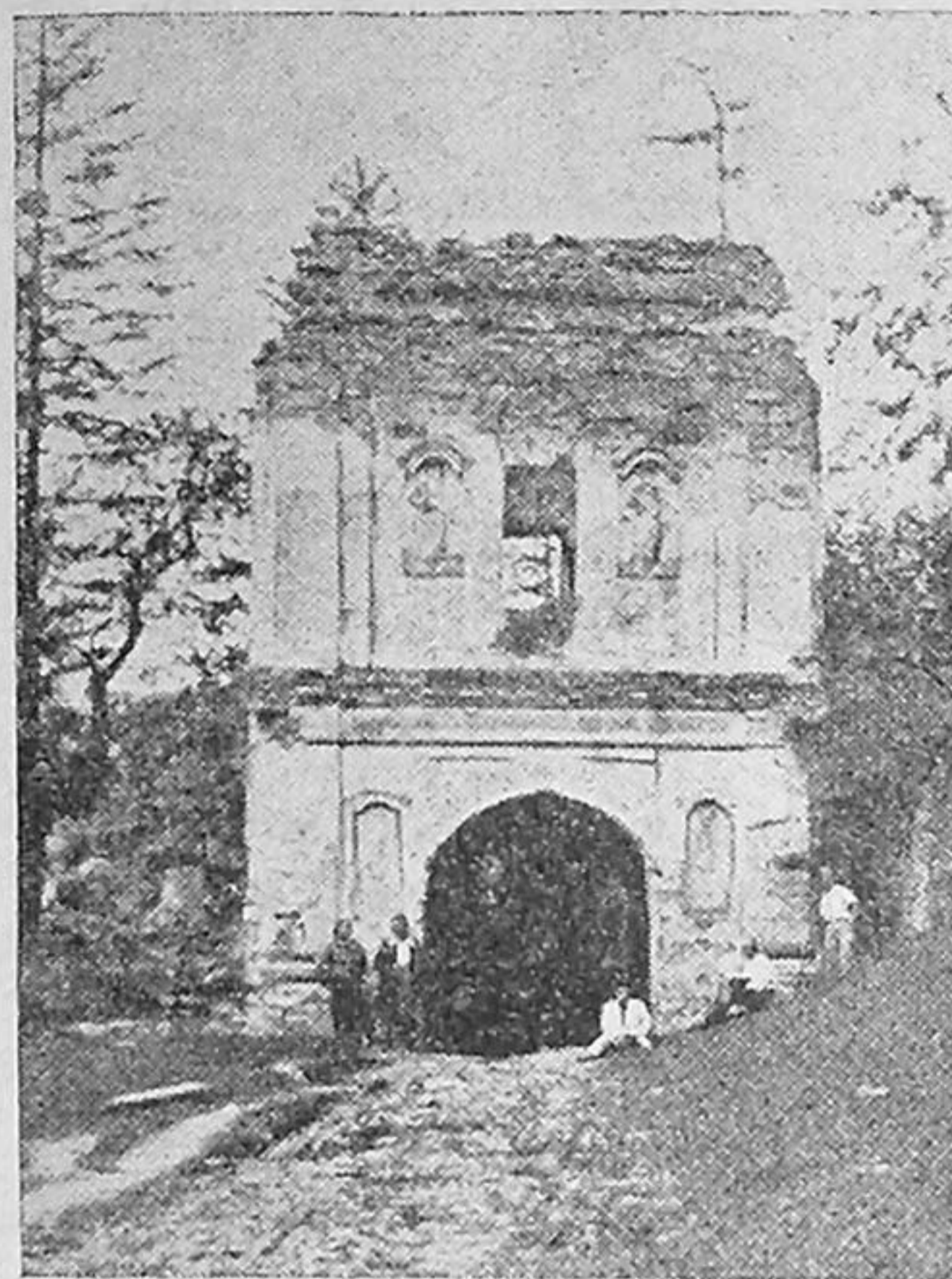
Оспіваний А. Л. Могильницьким Скит Манявський заєдно будить собою заінтересування археолога, історика, літературознавця, мандрівника. Чарівна закутина Богородчанщини, чи радше околиць Солотвини, славної колись соляними жупами, а тепер джерелами і криницями з соленою водою, заманила колись скромних ченців — пустельників у ці сторони, щоб дати їм захист від людських спокус і нагоду схимничати та гартувати тіло й духа у важкі часи релігійної боротьби і культурного та національного занепаду українського народу.

Заснований з початком XVII. ст. сподвижником православної віри українського народу, Йовом Княгинецьким, скит на Маняві, проіснував тільки коло 200 років, та за цей час розрісся і вєлавився культурною працею серед навколишнього українського населення, поки не впав жертвою раціоналістичних чи радше масонських розпорядків, всевладних на межі XVIII і XIX століть. Та лишив він по собі цінні пам'ятки в письменстві й архітектурі. Свідки давньої слави, руїни Скиту, все запрошують до себе відвідувачів, людей з різними зацікавленнями.

Як добитися туди? Залізниця завезе тільки до Станиславова, а звідти автом через Богородчани в Солотвину. Звідси можна доїхати автом до самого села Маняви. Бо дорога туди не дуже пригожа для автомобільного руху. З битого шляху, що йде з Солотвини в Надвірну, треба завернути в село Маркову. Туди веде т. зв. „польська дорога“, яка поза селом біжить широким річищем Манявки, що весною розливається в ширину 200 метрів і засипає всю свою долину річним намулом та рінню. Оце річище висунуло манявських селян далеко на надбережні горбовини й розтягло село Маняву на довжину понад 5 км.

Та поки дійдете до села, треба звернути вліво мостом понад ріку на бічну доріжку, що держиться річки Батерс. Звідсіля яких 200 метрів до Скиту. Вузька доріжка, що врізується в тісне корито потічка Скитця (Батерсом давніше званого) глибиною 6—7 метрів, біжить навколо могутніх мурів Скиту. Він лежить на правому березі Скитця, на пологому при-

гір'ї гори Вознесінки. Беріг Вознесінки ввесь підмурований. Масивні основи головної башти і решток келій та льохів у підмурівці дають уявлення величі давнього Скиту, збудованого на масивних і тривалих мурах. Серед мурів видніються засипані отвори підземних льохів, якими ченці ходили до потічка. З руслу важко підніматися майже прямовисною стіною на Скитський майдан. Можна зайти туди окремою доріжкою, що виходить із вищезгаданої доріжки майже непомітно в лісі. Як пройти майданом яких 100 метрів, відкриваються перед нашими очами руїни Скиту. З давньої манастирської будови залишився сьогодні



Руїни в'їзної брами.

тільки майдан із рештками руїн. Збереглися тільки в'їзна й виїзна брами, дві вежі й фрагменти мурів, що підтримують узбіччя гори Вознесінки і стрімкий берег Скитця. Величаві мурі брам і веж збереглися ще досить гарно. На зовнішній стороні в'їзної брами видно розмальовані, та вже дещо затерті образи перших організаторів Скиту; основника Йова Княгинецького і першого ігумена Теодозія. У кращому стані збереглася внутрішня сторона брами. По обох її боках образи основників Києво-Печерської Лаври — Антонія і Теодозія Печерських. Над луковим склепінням є образ Провидіння з виразним підписом „Саваофть“, а по боках дві голівки ангелів. Вище по обох сторонах брами збереглися в зовсім ще добро-

му стані зображення апостолів Івана Богослова та Якова. На самій середині вгорі ледве пізнати зображення Спасителя в облаках із розпростертими руками.

У висоті першого поверху є напис, що над брамою була дзвіниця (колокольня), побудована коштом Скиту. На самому верху замість даху полупана й звітріла цегла, яка часто відривається шматками і творить урочайний ґрунт для мохів і самотньої смерічки.

Виїзна брама збереглася в цілості без даху. Вона сполучається з рештками розвалених грубезних мурів однієї келії. Тут земля порита обваленими льохами, а серед звітрілих мурів ростуть кущі і бур'яни. І тут насаджуються по мурах миршаві деревця. Недалеко цих розвалин, на подвір'ї завалені входи до підземних льохів.

На просторому майдані і сліду немає з двох церков: Воздвиженської та Богородичної.

В середньому пляні Скитського майдану, над самим берегом Скитця, зберігаються в найкращому стані висока вежа з льохом внизу. Затерті малювила і написи на зовнішній стіні, що виходить на подвір'я, вказують, що прилягала вона до церкви або обителі. Вікна, які виходять на майдан доводять, що Скит мав колись оборонне значення, та як знаємо з літописних записів відганяв ворожі напади турків і захищав утікачів із доколишніх сіл. Внутрі вежі рештки сходів ведуть вузьким і крутим отвором на перший поверх, суфітів ні даху немає. Вершки башти в такій же руїні, що і дзвіниці. І тут серед марних мохів і трав ростуть на мурі самотні смерічки.

Напроти цієї вежі, з протилежної сторони майдану спираються об залісений пригорбок рештки розвалених мурів.

Оці останки могутніх будівель — це свідки людського розуму, доводять вони силу волі й рук трудящих сподвижників української культури. Над образом преп. Теодозія у в'їзній брамі ще залишився напис: „Братія моя, аще и тѣломъ отхожу отъ васъ, но духомъ съ вами єсмь“. Вони є виявом невмірущої слави Скиту серед розвалин, що кожного очевидця вчать любити рідний край. Тут говорять до нас предки з-перед трьох століть, пригадують, що не слід забувати того, чим вони дорожили, — прив'язання до своєї віри й народу. Враження від величі скитських будівель доповнює „Богородчанський іконостас“, що як рештки скитської церкви заховався до сьогодні в Національному Музеї у Львові.

ТИГРИ КАРПАТСЬКИХ ЗВІРІВ

Про тигра ви мабуть чули не раз і знаєте, що він живе у теплих країнах і до нас не заходить. Є, щоправда, сибірський тигр, що заходить і в Сибір, полює там у снігах, але наших околиць не відвідує.

Але тигр в Карпатах?

Правду кажучи, справжнього тигра в нас тепер нема. Колись кількості тисяч років тому, були в нас тигри, але тоді було в нас дуже тепло. Коли прийшли морози і льодовики, вони від нас відійшли. Залишилися лише їх близькі свояки рисі і лісові коті (жбіки), які вповні заслуговують на назву тигриняток наших Карпат.

Величава постава, короткий грубий хвіст, довга китиця волосків на вухах, гарне, як у справжнього тигра, легко цятковане хутро — гордої звірятка, бистрий зір, що дав йому прізвище „бистроокого“, — ось коротка характеристика рися — мешканця карпатських звірів.

Поширений колись від Атлантики до Тихого океану, він затримався сьогодні в північних лісах, а в нас на волинському Поліссі та в Карпатах.

Колись ліси від Карпат до Полісся радо гостювали цього гордого жителя лісу. Ще в 1820-их роках зустрічаються вони досить часто в Карпатах; але вже в 1840-их роках згадують про них, як про досить рідкі тварини. Треба згадати, що в 1900-их роках вбивали пересічно в середній Європі тільки 40 рисів (при чому інших тварин попадало в руки мисливцям пересічно на рік: 190 диких котів, 13 ведмедів, 19.000 лисів, 1000 видр, 59 вовків).

Час до часу появлялися рисі на підгір'ї, а деколи заходили і в низовинні ліси, під Стрий, чи під Львів, де ховалися в густих лісах. Одного з таких „мандрівників“ убили в 1931 р. в янівських лісах під Львовом; мав він 136 см. довжини, 61 см. висоти, а важив понад 20 кг. Крім нього знайшли ще сліди другого рися, але не могли його зловити.

В 1936 р. обчислювали в Карпатах щось коло 10 штук, у ближчих і дальших околицях Львова коло 4 штук, в околиці Луцька коло 7 штук; що ближче до Полісся, то їх кількість збільшується помітно. У одній Біловежській пуші начисляли їх недавно 140 штук. В Україні за-

готовлено зате до продажу в 1928—1929 р. 4729 штук. Тепер їх у нас багато менше. Тому й треба їх охороняти. Охорона рисів має важливе значення для лісового господарства. Рись, хоч і живиться лісовими тваринами і викликає в їхньому стані незрівноваженість, але все ж таки, виловлюючи в першій мірі слабкі, хворі, чи застрілені тварини, які найшвидше стають його здобиччю, протидіє поширенню різних заразливих недуг і вироджуванню звіростану. Вже це, а також його рідкість в наших лісах примушує нас забезпечити над ним охорону й затримати його для життєвої рівноваги лісу.

Не менш рідкий у нас і свояк рисі — лісовий кіт, що його також звать жбіком. Удвоє більший від домашнього кота, він відзначається міцнішою будовою тіла, довгим і так само грубим та пухнастим хвостом, з пружками, які також виступають на його рудаво-сірому тілі. Він живе в густих шпилькових, листв'яних лісах, розташованих на скелястому терені. Гніздиться в дуплах старих дерев та в покинутих норах лисів і борсуків.

Живиться головно дрібними гризунами, лісовим мишами, норницями, вовчками, попелюшками, білками. Не менше любить дрібне птаство, молоді зайці та серни. Взимку його зму-

щує голод відвідувати сільські стодоли, де ловить миші, та курники, де поїдає кури. Та все ж таки, хоч він робить деяку шкоду, користь яку він дає, виловлюючи шкідливих гризунів, перевищує ці збитки.

Дикий кіт, як і рись, зустрічається в нас рідко. Давніше виступав в цілій південній і середній Європі по Кавказ і Малу Азію. Тепер доходить до деяких лісових околиць західної Європи; в нас в Карпатах головно зустрічається в східних; на Поліссі і в Білорусі знаходимо його в дуже малій кількості. Давніше йшов і далі на схід у бік Дніпра, але тепер його там немає; посунувшись глибше в гірські чи підгірські і поліські ліси, він доживає там свого віку.

В старішій хроніці натрапляємо на згадки, які дозволяють нам додумуватись, що поширення дикого кота тягнулося безперервно від Карпат до Полісся; це й не диво, якщо пригадаємо собі, що ціле Поділля було покрите густим лісом. Але з часом, коли вирубували безпечно й масово на Поділлі і околиці ліс — цей основний терен ловів дикого кота — він мусів відійти в карпатські звіри й поліські болота. Тільки де-не-де задержався він і став для мисливців великою цінністю. Не диво, що в полювання його чи рисі було немалою сенсацією для мисливців. Ще недавно вбили дикого кота під Львовом, коло Бірок чи Янова, й найшли сліди ще інших звірят. Це й свідчить про те, що дикий кіт знаходить тут відповідні умови, щоб збагатити ці околиці новими наслідниками.

Е. Жарський

ЯК ПИСАТИ ВІРШІ?

Як писати вірші?! Дивне питання, правда? Хіба ж можна навчитися писати вірші? Невже можна навчитися віршувати так само, як, нпр., шити вбрання? Еге ж, можна! Можна навчитися писати вірші так, як можна навчитися ліпити горшки. Тільки маленька різниця: горшки може ліпити кожний. Але один буде ліпити краще, інший гірше. Один може стати мистцем у цьому ремеслі, а інший буде лише полатайко. Це тому, бо один може мати до цього діла більше здібностей, а інший менше. Але науки треба обом. Так само в іншому ремеслі і так само в мистецтві. Насамперед треба навчитися техніки того мистецтва, в даному випадку техніки віршування, бо без цієї техніки важко написати добрий вірш, не то що поезію.

Молоді поети повинні пам'ятати, що їхні вірші, яких вони не вміють писати, але пишуть та ще й висилають до друку, викликають тільки сміх. Таких віршів ніхто не читає ні не друкує. Вірші треба вміти писати, а не так собі зліпити кілька слів

до складу і прикладу і думати що це вже поезія. Насамперед трохи навчіться, а потім уже пишть і не висилайте відразу до друку, а дайте прочитати тому, що на цьому розуміється. Віршування має свою техніку, як і всяке інше мистецтво, а також як і всяке ремесло її треба знати насамперед поетові, а потім уже й читачеві, який хоче розуміти поезію. Навіть звичайна людина, без поетичного таланту, пізнавши техніку віршування, зможе писати непогані вірші, хоч ці вірші ніколи не будуть правдивою поезією. Не будуть тому, бо поетом треба вже вродитися, треба мати поетичний дар, талант, щоб писати справжню поезію. Людина без поетичного таланту, хоч і навчиться техніки віршування, поетом не буде ніколи, хіба що лише віршоробом. Але й талановитий поет не стане ніколи правдивим поетом, як не пізнає техніки свого мистецтва. Поетичний талант поета, — справжнє золото поезії — як каже один учений, — може відбиватися

Редакція „Дороги“ оголошує конкурс на найкращий стислий спогад, опис, репортаж (можна з ілюстраціями, світлинами) написані на тему:

„МОЯ УЧАСТЬ В ЦЬОГОРІЧНИХ ЖНИВАХ“

Об'єму одна сторінка друку „Дороги“, тобто 3 сторінки машинового письма.

Час присилання матеріалів найпізніше до 15 жовтня ц. р.

Ціль конкурсу: відтворити в відповідній літературній формі як проведено на селі організацію цьогорічних жнив, зокрема підкреслити співпрацю молоді, що своєю допомогою причинилась до загального успіху.

Нагороди: 1. 150 зл.

2. 100 зл.

3. 50 зл.

Рішає про призначення нагороди журі. Писати лише на одній сторінці машиною, або чітко чорнилом, залишаючи великі береги. Матеріали присилайте на адресу: Львів, Агортстр. 15 для „Дороги“ під наголовком „Поживний Конкурс“.

і в грубих, недоладних віршах, але цілком виявити свій поетичний дар, повно висловити свою поетичну душу, може лише той поет, хто досконало володіє технікою вірша, хто пізнав закони віршування, хто навчився віршувального ремесла. Наука віршування навчить поета техніки свого мистецтва, а ця техніка поєднавшись із поетичним талантом, з поетичним надхненням утворить справжнього поета, майстра, мистця поезії.

Так чого ж саме треба вчитися поетам, що це за віршувальна техніка, без якої так важко стати поетом? Про це саме будемо говорити. Чи чули ви що колинебудь про ритміку? А може знаєте, що таке ритм? Ні? А прислухайтесь, як б'ється ваше серце, завважте як ви віддихаєте, прислухайтесь як „ходить“ ходинок, зверніть увагу, як ви ходите. Чи не помічаєте ви тут певної рівномірності, впорядкованості? Напевно помічаєте, бо ця рівномірність, цей лад, порядок панує в житті всього всесвіту. Вся природа підлягає законам цього ладу. Наша праця також. Ця рівномірність, цей лад: є власне ритм*.

Ритм володіє усім нашим життям. Не диво, що ритм — це найосновніше, найголовніше в поезії, тобто в віршах. Та поки ви зрозумієте, що таке ритм у вірші, мусите трохи зайнятися граматику. А з граматики вам напевно відомо, що речення складаються із слів, а слова із звуків. Звуки знову ж бувають голосні а, о, у, і, е і приголосні б, в, г, ґ, і т. д. Слова діляться на склади, а в кожному складі мусить бути один голосний звук. Таким чином у слові стільки складів, скільки голосних звуків. От, нпр., у словах *він, нас, брат, пструг* маємо лише по одному голосному (приголосних буває більше), тому ці слова односкладові, знову ж слова *риба гора, книжка* — двоскладові; а слова *молоко, толока* — трискладові. В кожному слові, що має два або більше складів, один склад звучить трохи сильніше, як інші. Це значить, що той склад стоїть під наголосом і ми вимовляємо його трохи голосніше або виразніше, нпр., в слові *гброд* наголошуємо перший склад, а в слові *горбд* — другий. Обидва ці слова однаково звучать, але вони відрізняються наголосом і значенням. Так само слова *замок — замък, мұка — мукá*. Отже наголошений склад вимовляємо начебто виразніше чи голосніше. Такі склади, які стоять під наголосом, звуться наголошені. У віршах слова укладаються так, щоб наголошені склади йшли за ненаголошеними, відділю-

* Грецький учений Аристотель таке каже про ритм: „Коли рух (який ми бачимо, або відчуваємо) є такого роду, що час, який ним наповнюється можна поділити в якому-небудь порядку на одиничні малі частини, то це ми називаємо ритмом“.

ючись однаковою їх кількістю. Таким чином наголошений склад може повторюватись по однім, по двох, по трьох наголошених складах. Візьмим для прикладу такий вірш:

Тяжко ва́жко в світі жи́ти

Тут, як бачите, кожний перший склад у слові наголошений, а кожний другий ненаголошений. Але може бути ще інакше. Може бути так, що перший склад буде наголошений, а два по нім — ненаголошені, от, нпр.:

Не́бо і хма́ри, мов лі́стя то́рішнее

В цьому вірші є одинадцять складів, чотири з них наголошені, а решта ненаголошені. Але важне те, що по кожнім наголошеним ідуть вже два (а не один, як у попередньому вірші) ненаголошені склади. Таке чергування наголошених і ненаголошених складів, тобто така правильна послідовність наголошених і ненаголошених називається в науці віршовим розміром.

Але це ще не все. Оці наголошені і ненаголошені склади можна ще більше впорядкувати. Візьмімо для прикладу той самий вірш Шевченка:

Тяжко ва́жко в світі жи́ти.

В цьому рядку 8 складів. Вони ідуть в такому порядку: перший наголошений (тя́ж), другий — ненаголошений, третій наголошений (ва́ж) четвертий — ненаголошений, п'ятий наголошений, шостий — ні, сьомий наголошений, восьмий ні. Склади цього рядка ми можемо поділити по парі. Тоді в кожній парі перший склад буде наголошений, а другий ні. Таких пар є чотири. Щоб полегшити собі роботу, ми значимемо наголошений склад таким знаком $\overset{\cdot}{\text{л}}$ а ненаголошений таким — л . Тоді виписаний вірш ми позначимо собі так:

$\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л | $\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л | $\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л | $\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л
тя́ж-ко | ва́ж-ко | в сві-ті | жи́-ти

А зробімо таке саме з другим рядком, який ми вже виписували

Не́бо і хма́ри, мов лі́стя то́рішнее

Тут трохи інше чергування наголошених і ненаголошених: перший наголошений, другий і третій — ні, четвертий наголошений, п'ятий і шостий — ні, сьомий наголошений, восьмий і дев'ятий — ні і т. д. З уваги на те склади цього вірша можна поділити не по парі, але по трое. Тоді в кожній трійці перший склад буде наголошений а другий і третій — ні

$\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л — л | $\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л — л | $\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л — л | $\overset{\cdot}{\text{л}}$ — л — л
Не́-бо і | хма́-ри мов | лі́-стя то | ріш-не-е

Що з цього виходить? З цього виходить те, що така група складів (по два або по три), в якій наголос стоїть завжди на однім і тім самім складі (тут на першім), і яка повторюється кілька разів в одному рядку вірша — називається віршова стопа. Отже ми тепер скажемо, що один рядок вірша складається із віршових стіп, а віршова стопа із віршових складів. Найменша

одиниця віршової міри — це склад, а найбільша одиниця віршової міри — це стопа. Вона має такий вигляд: — —. Це двоскладова стопа. Або такий; — — —. Найчастіше бачимо в віршах двоскладові або трискладові стопи. Один віршовий рядок може мати дві, три, чотири, п'ять і більше віршових стіп. У модерних поетів трапляються рядки і з одною віршовою стопою, або тільки з одним складом. От для прикладу візьмімо одну строфу з вірша Тичини п. н. „На майдані“:

На майдані пал спадає

Замовкає річ.

Вечір,

Ніч.

Тут, як бачите, передостанній рядок має тільки одну стопу, а останній один склад. Та так можуть віршувати тільки такі поети, що вже добре опанували віршову техніку.

Якже ж робити, щоб вийшов вірш, в якому буде в кожній стопі один склад наголошений, а другий ні, або один наголошений а два ні? Тут треба насамперед добирати такі слова два = або трискладові, що мають звичайно наголос на першому складі. От кілька таких слів: море, сінній, сонце, зірка, нічка, або трискладові слова: зблоте, рзповідь, вілізти, кігтями, і т. п. Але це важко вживати у вірші тільки таких слів, бо нераз треба вжити тільки односкладового слова поміж дво- або трискладовими. На це є інша рада. Треба пам'ятати, що стопа — це віршова міра, якою міряємо групу слів. Але стопа не мусить тісно відповідати словам, тобто інакше кажучи, стопу не треба змішувати з словом, бо слово і стопа не те саме. Часом стопа збігається зі словом, а часом ні. Іноді стопа захоплює частину наступного слова, або лише кінець попереднього і початок наступного. От придивіться до відомого вже вам вірша:

Не́бо і хма́ри, мов лі́стя то́рішнее

Цей рядок складається аж із шістьох слів а між ними одне аж чотирискладове (торішнее, а трискладового нема ні одного. В цім слові наголос стоїть не на першому складі, а на другому. Та тут мало клопоту, бо третя стопа захоплює собі перший склад останнього слова і матиме таким чином три склади, де перший буде наголошений (лі́стя то), а два дальші ні. А те, що останнє чотирискладове слово має наголос на другому складі, виходить якраз на добре, бо остання стопа матиме, як треба, перший склад наголошеним (рі́шнее). Отже цілий рядок буде так поділений

Не́бо і / хма́ри мов / лі́стя то / рі́шнее

На цьому ми й закінчимо сьогодні, щоб не було забагато нараз, а при іншій нагоді поговоримо про дещо інше. Та Ви, молоді поети, не марнуйте часу, але намагайтесь писати вірші так, як ми оце говорили. Пробуйте добирати слова, укладати в рядок, але так, щоб усюди була відповідна кількість стіп (3, 4, 5, 6), а в кожній стопі відповідна кількість складів (2, 3), з яких перший буде завжди наголошений, а решта ні. Але пам'ятайте при цьому, що не можна вам змінювати наголосу якогонебудь слова, зн., не можна, нпр., зі слова *гблос* робити *голбс*, як вам потрібне було б. Наголос мусить залишитись на своєму місці. Це погані поети користуються таким правом, яке колись існувало в поезії, що як яке слово не підходить наголосом до рядка, то вони перекидали наголос. Тепер так не роблять, бо, то погано звучить. Це право називається по-латинському *ліценція поетіка*.

Вичерпну відповідь про техніку віршування знайдете в підручниках з теорії літератури.

Б. Романенчук.

З НАШОГО ЖИТТЯ



ТІЛОВИХОВАННЯ ДЛЯ ВСІХ!

Трохи статистики

Хто цікавився у нас перед війною статистикою тіловиховного руху, той міг бачити цікаве явище. Завдяки „дбайливій опіці“ польських державних чинників, кількість українських тіловиховних товариств з року на рік зменшувалась. Але одночасно з цим зростало число членів в існуючих товариствах. Це до певної міри зрівноважувало втрати та дозволило до останніх хвилин втримати наше спортове життя на відповідному рівні.

Для прикладу пригляньмося, як це було в сокільській організації, яку вважали за одну з найстарших і найповажніших. В 1928 р. нараховувала вона понад 600 товариств. Кожне товариство мало пересічно по 54 активних членів. В 1939 році кількість товариств не доходила вже навіть до 300. Проте число активних членів доходить до 126 осіб пересічно на одно товариство. Можна припускати, що так само було й в інших наших організаціях.

Зачинаймо від нового

Бурхливі події, що відбуваються зараз на наших очах, показали нам усім, яке зна-

чення для нації має фізична сила, спортовий вишкіл, дисципліна, відвага.

Та проте якусь дивну байдужість показує наш загальний щодо відновлених тіловиховних організацій, які поставили собі на меті плекати згадані прикмети та берегти народ перед духовним і тілесним нищенням. Тепер лише одиниці гуртуються в тіловиховних гуртках чи спортових клубках. Решта стоїть осторонь занята своїми щоденними турботами в погоні за хлібом та прибутками. Навіть знані, й ще недавно активні спортсмени та тіловиховні діячі не знайшли крихітки часу, щоб виповнити членську заяву до товариства, допомогти в праці провідові, дати приклад молодшим. Безперечно, що закон життя має свої тверді вимоги. Важнішим є хліб ніж руханка. Але здебільшого причина спортової байдужості лежить де інде.

Чи справді так?

— Чому не робиш вправ? — У мене мало часу. Працюю 10 годин щоденно, мушу відпочити.

Таку відповідь можна почути на кожному кроці. Хіба ж вправи на спортовому майдані по 10-годинним сидженні в установі чи біля ремісничого верстату не є відпочинок? Ли-

ше тут можна відсвіжити і зміцнити організм.

Є одиниці, що хочуть бути модні й просто кажуть: „Не маю сил робити вправи, слабо відживляюся“. Між ними, розуміється, є багато таких, що добре налаждали свої харчові справи, і в порівнянні з передвоєнним способом життя не зазнали шкоди. А чейже, якщо теперішнє прохарчування дозволяє їм жити та виконувати професійні обов'язки, то важко припустити, щоб дворазові вправи на тиждень могли їм пошкодити. Ціль нашого тіловиховання не в рекордах одиниць, але в успортовленні якнайширших кіл нашого суспільства.

Брати приклад з інших

Часописні звідомлення подають з часу до часу вістки, що такий то знаний спортсмен відзначений хрестом заслуги за визначну хоробрість. Часом появляється коротка згадка про олімпійського переможця, що згинув на полі бою в обороні своєї батьківщини. Багато змагунів проміняло зараз гладенькі бігові доріжки на непроходимі багновища, диски й ратища — на ручні гранати, жердини до скоку на кріси. Цілий світ з подивом дивиться на малий спортовий народ Фінляндії, що показує справжні чудеса хоробрости в боротьбі проти грізного противника.

І хоч воєнна заверюха обхопила своїм полум'ям вже майже цілу земну кулю й поставила проти себе на ноги мільйонів армії, то держави ані на мить не занедбують тіловиховання. Вони стараються виховати молоде покоління так, щоб воно гідно заступило своїх батьків.

І на європейському континенті відбуваються далі змагання. В них беруть участь

німецькі, італійські, хорватські, словацькі, угорські, румунські та інших народів змагуни. На наших очах організується народні марші, до яких стають всі, без різниці віку, полу й становища. Ці народи думають про свою майбутність.

В чому суть справи?

Багато в нас є ще таких, які думають, що вони вже справжні спортсмени, коли що неділі ходять на метчі. Проводи товариств дуже мало роблять для втягнення нових членів. Новим членом не вміють заохотитися, і такий член за якийсь час відпадає. Осторонь стоять ще люди, які думають, що вступивши до тіловиховного товариства мусять зараз брати участь у змаганнях і брати світові рекорди. Думка зовсім невірна. Початкуючого руховика чи спортсмена ніщо так не бентежить, як перша невдача перед численно зібраними глядачами, яка може й знеохотити його до дальших вправ. При складанні програми змагань краще дати легші умови та притягнути тим способом до участі більшу кількість змагунів.

Не вагаймося скоротити трасу бігу, й замість трьох даймо два кілометри, коли цим дамо слабшим можливість перевірити свої сили. Якщо буде багато таких, що бігатимуть 2 кілометри, напевно знайдуться між ними змагуни, що перебіжать 3 км. трасу та здобудуть гарний час.

Наш новий клич!

Перед війною доводилось нам чути: „В здоровому тілі, здорова душа“, „Спорт в масі!“ Ці кличі мали завдання впоїти в суспільство потребу тіловиховання. Перед провадами тіловиховних товариств велика і відповідальна праця.

Великі маси нашої молоді марнуються. Жінок, що займаються тіловихованням, почислиш на пальцях. Те саме стосується й до осіб, що покінчили 30 рік життя.

Тіловиховання не знає меж віку. Навіть 50 і 60 літні можуть і повинні робити вправи. У інших народів вони стають ще до змагань. А у нас вже 40-літніх важко було б знайти. Та найважливіше — це молодь. На неї слід в першу чергу звертати увагу. Як за молодих літ не привикне вона робити вправи, то й пізніше нічим її не візьмеш.

Нашим новим кличем хай буде: „Тіловиховання для всіх“. Цей клич передаймо кожному зустрічному українцеві.

М. Тріль

ВСЯЧИНА

ІНДІЯ

Індія — країна казок і чарів, несамопитих пригод, краси і жаху. В дружніх обіймах там сплелися буйне життя і грізна смерть, багатство і нужда. Там холод бігуна і спека півдня близькі собі сусіди. Там з гір, найвищих у світі Гімалаяв, сніжний Монт Еверест — „богиня з туркусовим чолом“, як називає його індійський поет Калідас, орлиним поглядом дивиться у безмежну далечинь океанів. І з-під його підніжжя з легендами сповитої країни Тибету, витікають святі, найбільші річки Індії: Інд, Ганг і Брампутра. Серед гуку лявін і свисту гімалаявських вітрів штовхають вони гранітні скелі й несуть пінисті хвилі на простори рівнини. До їх джерел з усіх закутин Індії, Китаю і Сибіру ідуть прочани, щоб помолитися і налюбуватися красою і маєстатом блакитних вершин. Не зупиняють їх непрохідні, жахливі джунглі, що в них усяка рослинність — і пальми, і бамбуси і пової, хлібні дерева, фіги, дактилі, банани, цинамони, колочі акації, сотні кущів, дерев, рослин — сплелася в один великий мур. Лише дикий звір знайде між ними шлях і вузь проповзе. Там панує тигр, гієна і леопард. Із плеса святих рік, щодня вранці, разом зі

сходом сонця вихиляє широке чудове листя — чарівний лотос. І ввечорі єдиний його цвіт безпечно поринає у прозору глибину, що кипить від страшних пащек крокодилів. Над строкатим килимом лук пливають післанці хмар — срібні білі лебеді.

Індія — країна казкових багатств. Сам престіл, що на ньому засідали володарі цього краю, коштував 40 мільйонів золотих. Дванадцять колон, що на них спочивав емальований балдахин, були вкриті діамантами і рубінами, смарагдами та перлами. Індійські володарі будували великі доми зі срібла, прикрашували святині величними золотими статуями, для химер своїх коханок ставили небосажні, мозаїками та мармарами викладані вежі. Водночас серед народу гостювали голод і нужда. Бували там роки, в яких мільйони населення гинули голодною смертю.

Багатства краю приманювали до себе близьких і далеких сусідів. Коло 4 тис. років тому зайняли Індію індоарійці. Вони перемогли місцеве населення і зробили з нього своїх невільників. З того часу почався поділ на т. зв. касты. Продовж століть касты поділилися ще на підкасты і т. д. Нині є коло 45 головніших каст. Крім кастових є ще коло 60 мільйонів позакастових людей без усяких прав. Після індоарійців прийшли: македонці, перси, афгани, потім гуни, монголи. Коло 1600 р. заклали в Індії перші європейські колонії португальці, голандці, французи й англійці. Найпізніше розпочала свій підбій слава англійська Східно-Індійська Компанія. Дійшло до сильного англо-французького суперництва, що покінчилося війною і перемогою Англії. Індійські володарі почали щораз більше втрачати свою владу і силу, аж поки останнього з них у 1897 р. не скинув з престолу англійський старшина. Індія поділена на безліч державок (тепер в Індії 15 англійських провінцій та 563 індійських т. зв. самостійних держав), і тому вони не могли встояти перед англійцями. Та індійці не перестали боротися за свою са-

мостійність. „Всеіндійські національні конгреси“, що збираються щороку, домагаються щораз голосніше самостійності. В Індії тепер дві націоналістичні партії. Одна під проводом Ганді, що її засобом боротьби — застосування загального опору — бойкоту англійських товарів і розпоряджень. Друга — популярна тепер — це партія безкомпромісових націоналістів, що зі зброєю в руках, за допомогою саботажів, бореться за волю Індії.

Краса й багатства Індії зрадливі. Буйна, щедра природа розліниває людину. Впоєні розкошами, вигідним життям та втіхами, наїздники стають отяжілими, вигідними, тратять войовничість, не вміють уже тримати в руках меч. Їхнє місце займають інші, сильніші, що їх веде в бій велика ідея.

Хоча історія колесом крутиться і йде все тим самим своїм невмолимим шляхом, — то вона ні в чому не навчила англійців. І тому доведеться їм зазнати тієї самої долі, що стрінула в Індії їх попередників. *Микола Колянківський*

КВІТКА, ЩО ЇЇ ЗАПАХ ЗРОДЖУЄ СУПЕРЕЧКИ

Мало хто з вас мабуть знає, що така квітка росте на наших землях. Наркотичний, отруйний її запах викликає у тих, що ним надихалися охоту до незгоди і суперечок. Найкращі друзі під його впливом можуть стати найбільшими ворогами.

Ця квітка, що своїм запахом може накоїти чимало лиха, називається азалія понтика і росте у дикому вигляді, лише в одному місці, над річкою Случ в костопільському повіті на Волині. Місцеві селяни називають цю кущеву колючу рослину „драпоштаном“.

На весну при кінці травня великі простори надслучанських підмоклых лугов покриваються сильно пахучим жовтим цвітом, від якого, на багато кілометрів, несуться з вітром отруйні пахощі, шкідливі для здоров'я людей і тварин.

Оповідують, що насіння цієї капосної рослини принесли на нашу землю татари.

Розмови на часі

(гл. окрема рубрика в Дорозі)

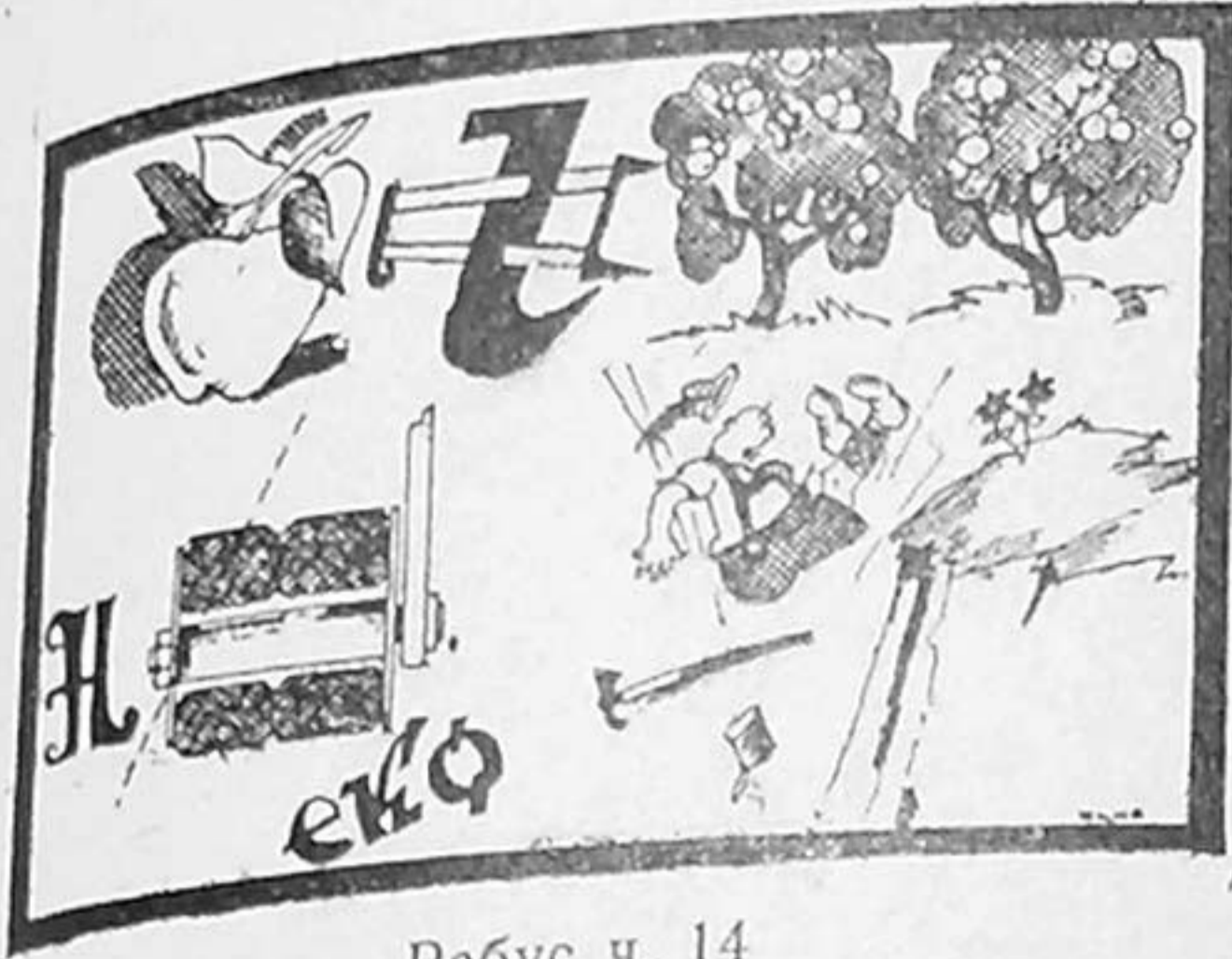
ДО ЯКОЇ ШКОЛИ?

Багато хлопців, а ще більше дівчат не мали щастя потрапити до гімназії. Нарікали батьки, сумні ходили учні, бо що ж було робити... „Не маємо щастя“ казали. Заклики в газеті, щоб вписуватися до технічної, хемічної, торговельної шкіл тільки ще більше дратували: Еге... фахова школа... Я мрію про університет... Тяжко було погодитися з думкою, що освіти можна набути в іншій, ніж гімназія, школі.

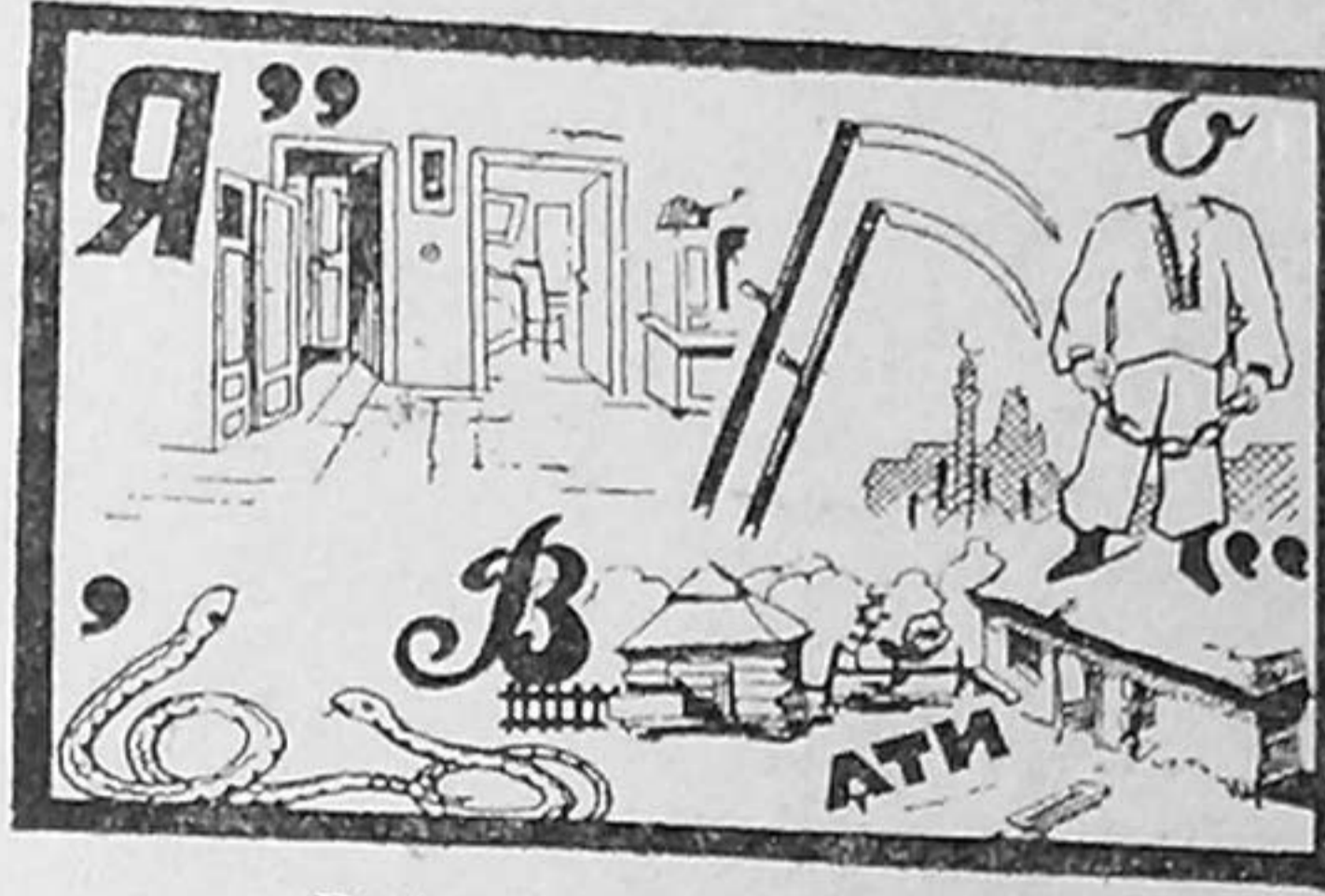
Час минав... Тиждень — два ходили зрезигновані хлопці та дівчата вулицями Львова, марнували час, але годі було жити без діла. І вирішили нерадо, неохоче піти — одні до технічної школи, другі до хемічної, інші до торговельної. Зчасом зжилися гуртом по клясах, наука ставала щораз приємніша, цікава, переставали жалкувати за гімназією, навіть коли настала можливість піти знову до гімназії, наші „фахівці“ не скористали з незвичайної нагоди. І хоч різні невгоди були в школі, часто неопалені кімнати, зруйновані війною приміщення, оте навчання відбувалося.

З першим щирішим привітом весняного сонця радість охоплює юнацькі серця і хочеться співати, змагатися, хочеться тішитися тим творчим запалом до праці, якого вони набули у школі, зрозумівши, що їх завдання, як майбутніх фахівців, що перші стануть для розбудови українського господарського життя, куди корисніші, куди цінніші для народу, як їх товариші, що ще довгий час по загальноосвітній середній школі набуватимуть фахового знання. „Хто скоро дає — той дає подвійно“. Свідомість цієї правди створює їм охоту до науки, до успішного закінчення школи. Чекає літо їх, а з ним підуть вони практикувати до різних установ, пробувати набуті знання застосувати на практиці. Хочеться якнайскоріше служити загальній справі... Хоч знають вони, що жаль буде за життям у школі, за товаришами, за директором, за учителями... —Г.

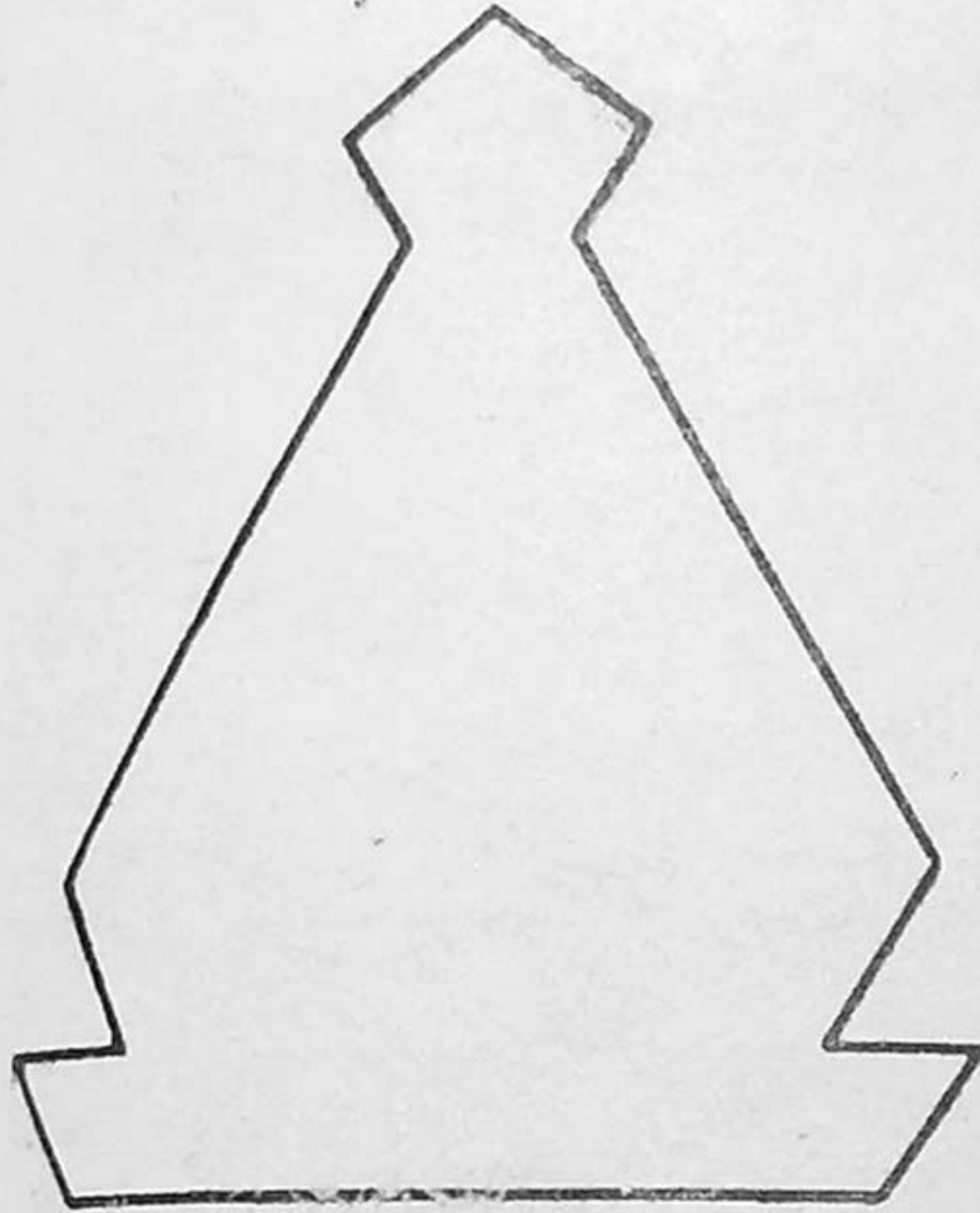
РОЗВ'ЯЗКИ



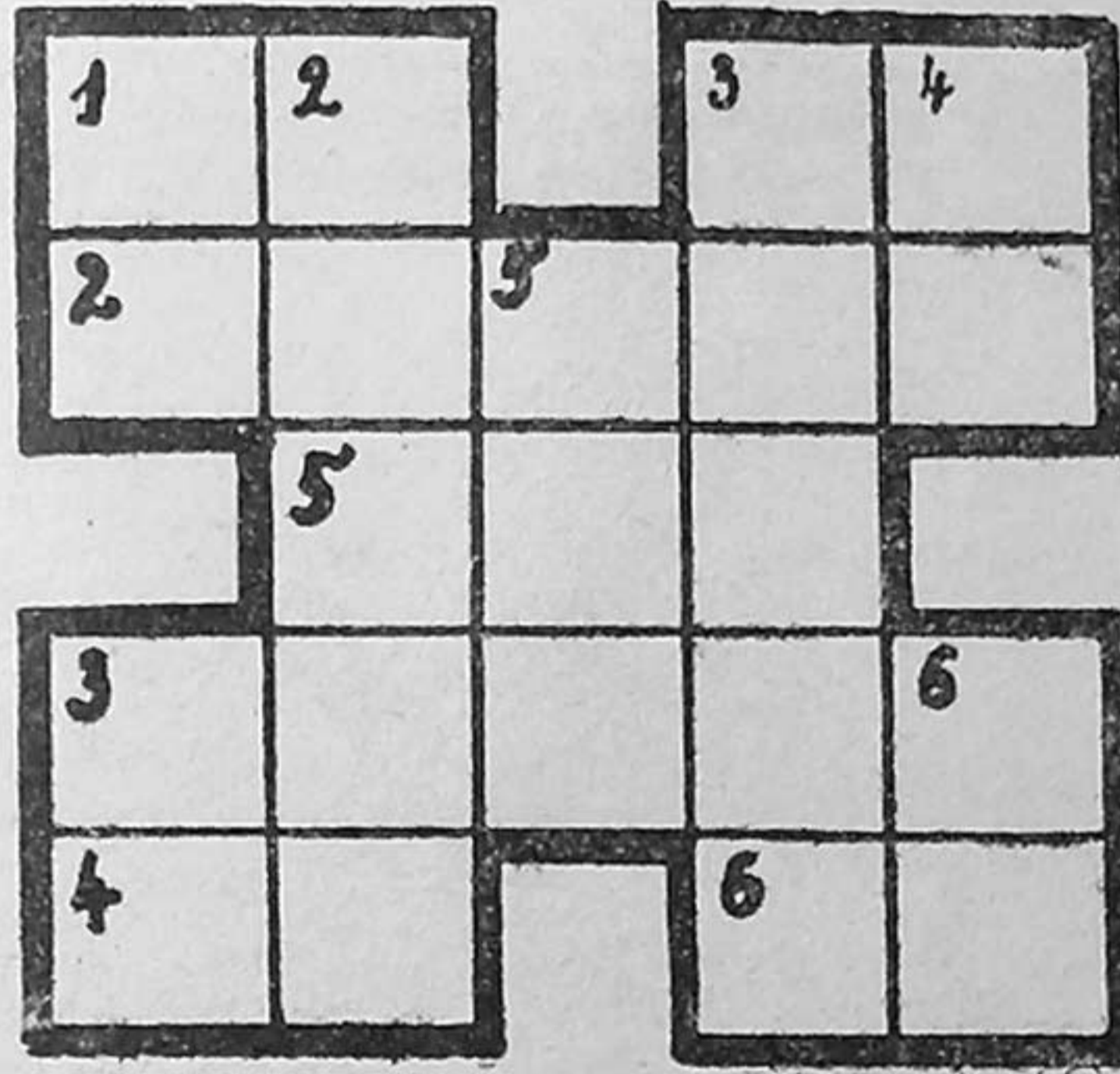
Ребус ч. 14



Ребус — загадка ч. 15



Переділити цю фігуру двома лініями так, щоб з неї вийшов тризуб.



Значення слів: 1. одиниця електр. опору, 2. рушійна сила, серце машини, 3. Свята книга магометан, 4. міра поверхні, 5. вимерлий звір, подібний до зубрів, 6. заперечення. При розв'язці одержимо слова, які читані доземо й поземо дадуть те саме значення.

Читайте та передплатіть

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК
«КРАКІВСЬКІ ВІСТІ»
місячну передплату
6.— зл.

слати на адресу:
«УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО»
Краків, — вул. Райхсштрассе ч. 34

Щотижня огляд культурного й політичного життя

приносить
УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
«КРАКІВСЬКІ ВІСТІ»
тому вишліть піврічну передплату
7.— зл.

на адресу:
«УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО»
Краків, — вул. Райхсштрассе ч. 34

Електро-інсталяційні матеріали — може доставляти зі складу Ченстохова, Марійська ал. 20. та з експедиційного складу Львів, Сикстуська ч. 23.
НІМЕЦЬКЕ ТОВАРОВО-ТОРГОВЕЛЬНЕ ТОВАРИСТВО В. БАРТЕЛЬС & Ко
Адреса: Deutsche Waren-Handelsgesellschaft, Tschenschtochau, Marienallee 20.
Телегр. адр.: Варенко, тел. 21-24. — Пошт. скр. 136.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Розв'язка ребусів з 7 числа „Дороги“ за липень.

Ребус ч. 10 — „Доки сонце зійде, роса очі виїсть“.

Ребус ч. 11 — „Дай серцю волю, заведе в неволю“

Магічна фігура: крілики, філософія, акафіст.

М. Гонченко — Краків. Пишете про соловейка, що він „заливається на всю губу“ (чи Ви бачили в соловейка губи?) і „бурчала вода“ (звичайно бурчить в череві голодного). У вірші знову „У полі“ цілий рядок живцем відписали з поезії Б. Будки „Ранок“, пом. в 7 числі „Дороги“. Що Вам ще відповісти?

В. Березина-Дрог. А. Савка — Воля Яворова: Прислані твори ще дуже слабенькі.

І. Гол. — Чортівець: Ентузіазму з „Дороги“ мало, щоб написати добрий вірш.

Ми—По: Ваших віршів не можемо видрукувати. Чому? Прочитайте „Листування Редакції“ в 8 числі „Дороги“.

Б. Дзвонар — Добромірка: Кращі за вимучені вірші—короткий, літературно написаний і цікавий допис, репортаж, сюжетний нарис. Прочитайте умови конкурсу, який оголошуємо.

М. Мирончук і друзі Костопіль—Волинь. Дякуємо за слова признання для нашого часопису.

ЖАДАЙТЕ ВСЮДИ

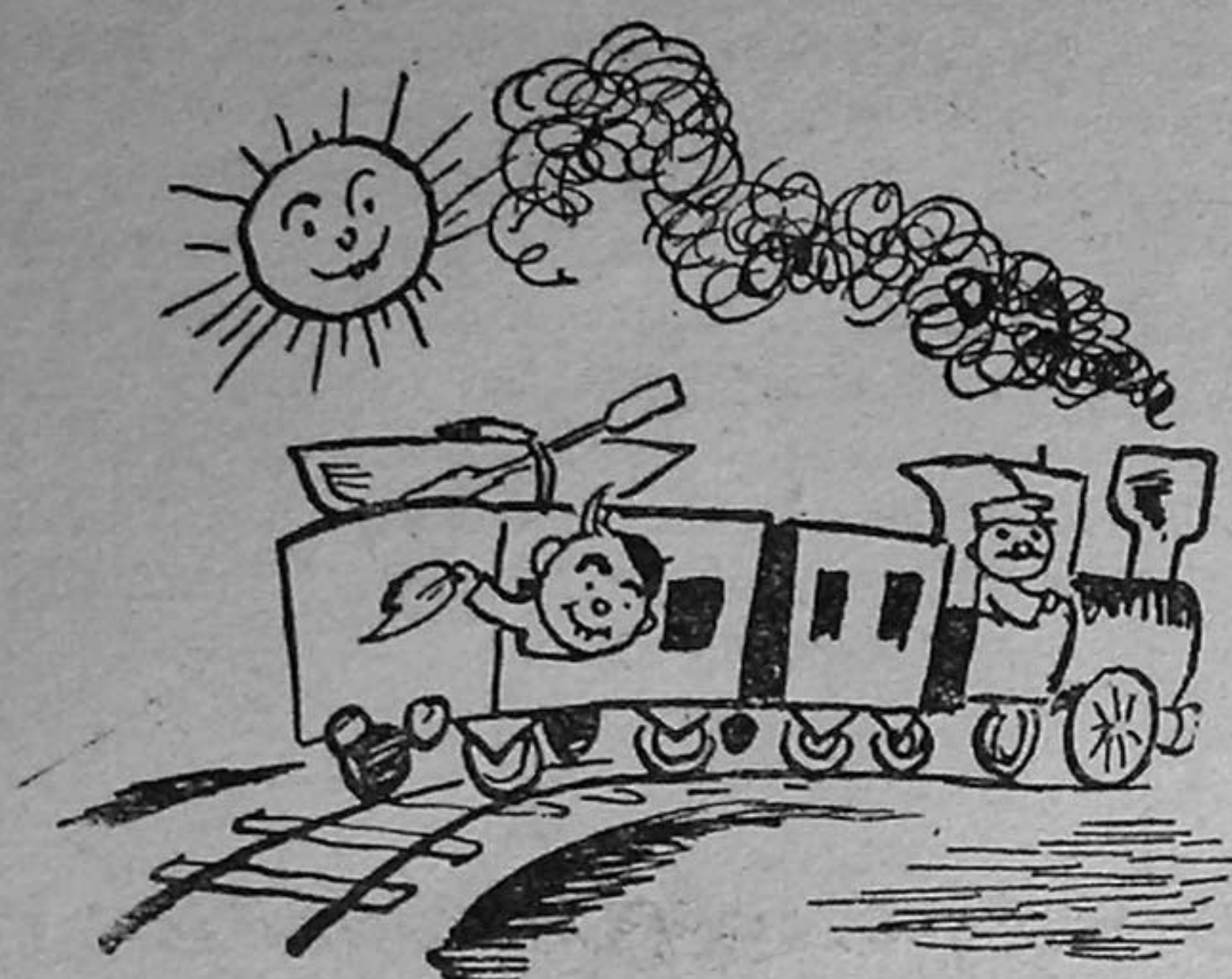


Лікарські інструменти
Ветеринарне приладдя
Окремий дентистичний відділ у фірмі
М-р ВАСИЛЬ БОЙКО
Львів, вул. Оперна 11 (Сикстуська 2)
тел. 233-69

Замовлення виконується за попереднім надісланням грошей до «Центробанку» ч. р-ку 23-136, або до Банку «Дністер» ч. р-ку 40-81

„ДОРОГА“ — ілюстр. журнал. Появляється 15-того кожного місяця. Видає „Українське В-во“, Краків-Львів, Унгарштр. 21. Тел. 233-23. — За редакцію відповідає: Проф. Северин Левицький. — Передплата: річно 8.— зл., піврічно 4.— зл. Поодинокі число 80 сот. — ЦІНИ ОГолошень: Ціла сторінка 640.— зл., 1/2 сторінки 320.— зл., 1/4 сторінки 160.— зл., 1/8 сторінки 80.— зл. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні Укр. Акад. Наук у Львові, Постгасе 11. — Ukrainische Monatschrift „ДОРОГА“ (Der Weg). Verlag: Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — Druck: Druckerei Ukr. Akademie d. Wissenschaften, Lemberg, Postgasse 11.

Балабай



1. Гарний спорт є каюковий
І приемний, і здоровий.



2. Балабай уже на возі,
Віз туркоче по дорозі.



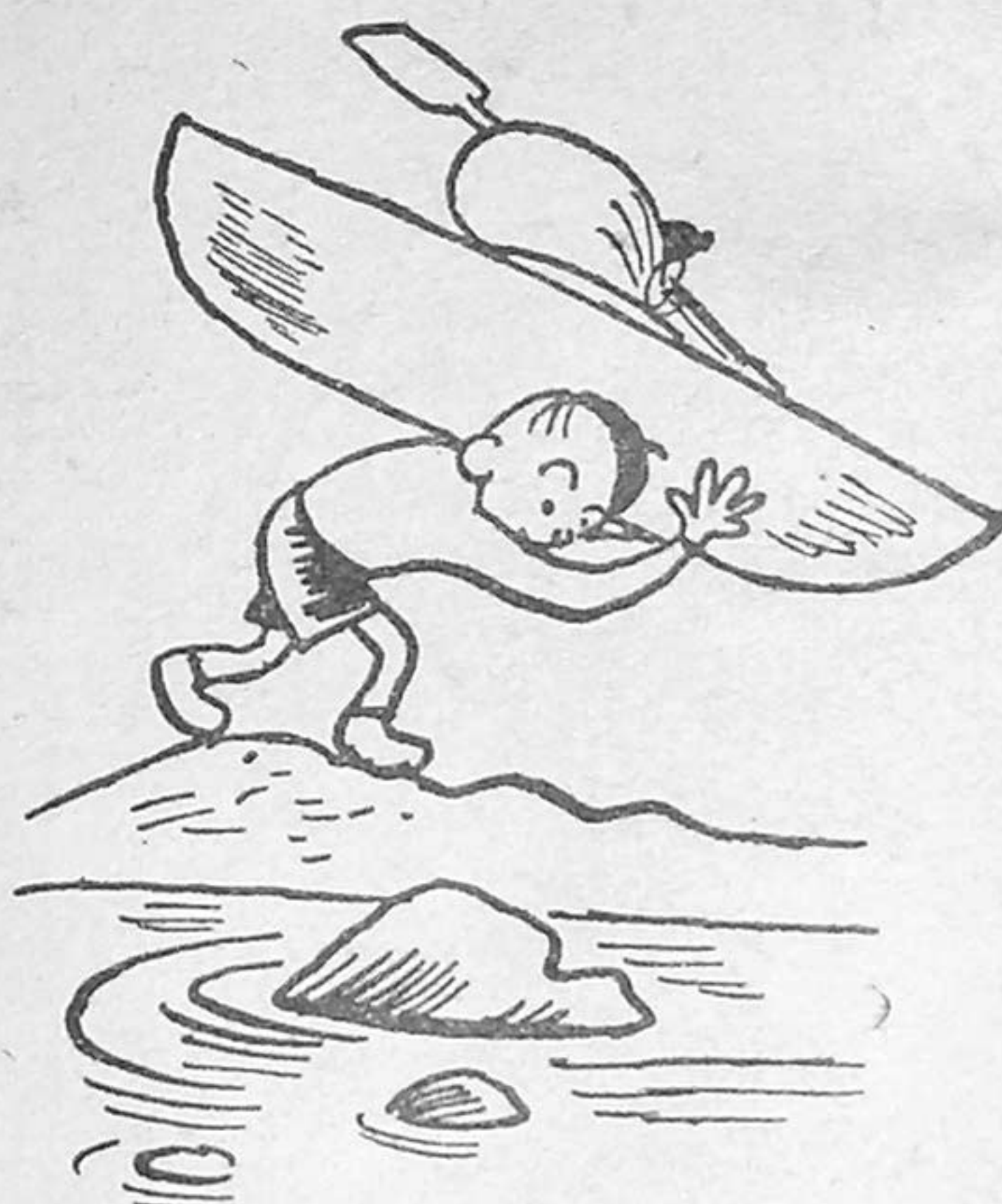
3. Тут занадто бистрі води,
Далі відійти не шкодить.



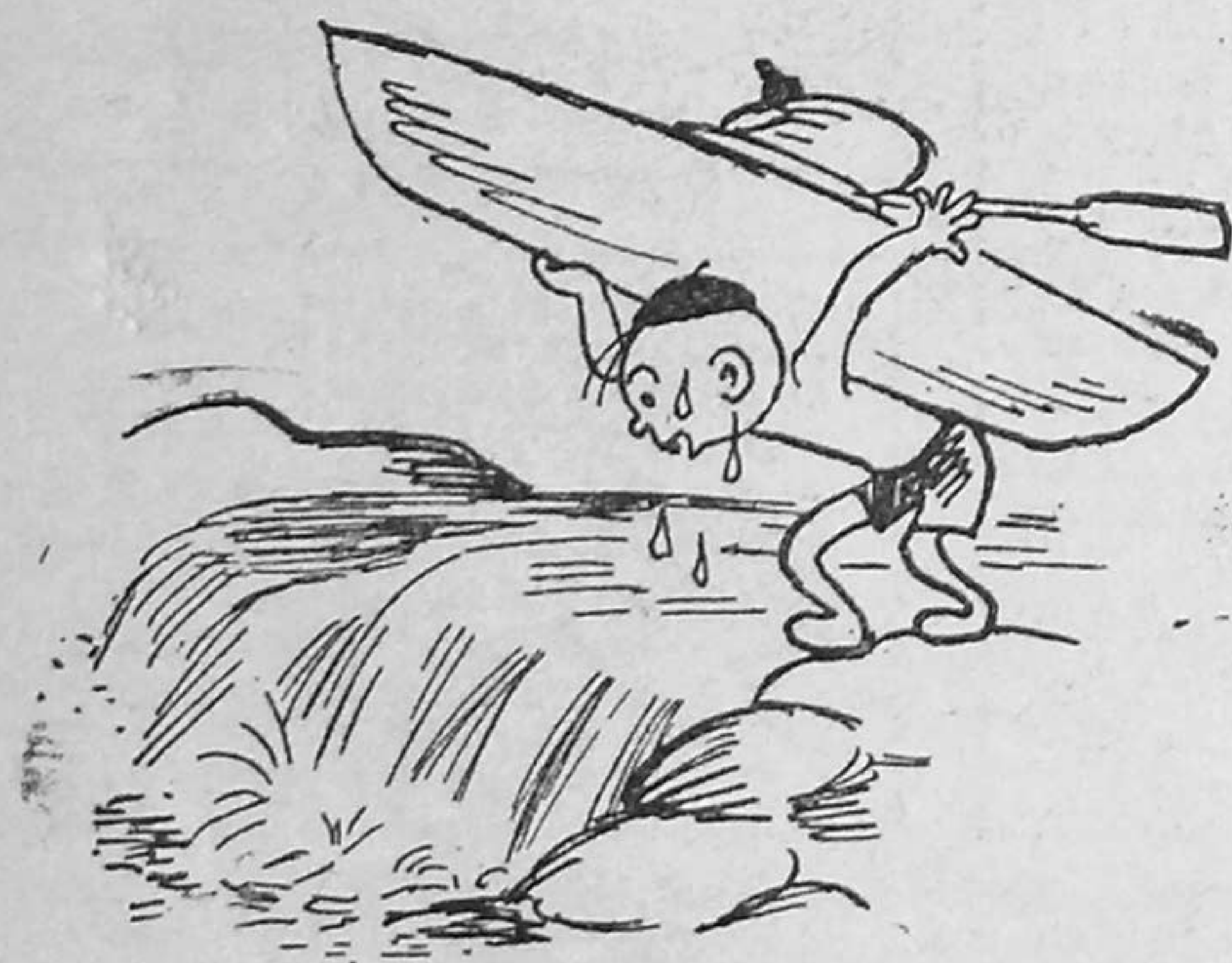
4. Тут ось крутить чорторій,
Балабай вже трохи злий.



5. Далі річка неглибока,
Досягає жабі она.



6. А тут знову камечком,
Ще доломив ноги й руки.



7. Раптом водоспад гримить,
Смерть тут певна в кожному мить!



8. Аж на щастя ось — двірці!
Каюкуванню кінець!



9. Тепер каже Балабай:
У каюкуванні — рай.